

Юнацький Табір На Тему Морського
Пластування

Ст. Пл. Данило Бутенко
27-ого Квітня 2001

ВСТУП

Ціль цієї праці є піддати та пропонувати думки які можна б пристосувати до тематики морського пластування на виховно-вишкільному юнацькому таборі. Це є тільки думки, які уже були випробовані на юнацькому таборі на Новому Соколі. Командант повинен дотримуватися загального плану виховно-вишкільного табору, а також повинен перевести усі проби та вміlosti які вимагаються на пластовому таборі. Це тільки додаток а не заміна. Це не є план морського табору, це тільки доповнення яке дасть нагоду юнацтву пізнати що можна сподіватися на морському таборі.

Треба взяти під увагу, що вік юнацтва є від 11.5 до 16 років і тому треба пристосувати усі морські ділянки відповідно до цього віку юнаків або юначок. Найважніше це є БЕЗПЕКА - і на це треба звернути дуже велику увагу, щоб булава так само як і учасники, зрозуміли всю важливість безпеки на воді чи біля води. (Безперечно, то також відноситься до усіх занять на таборі).

ТАБІР

Час табору: Три тижні

Вік юнацтва: 11.5 до 16 юнаки і юначки

Комендант повинен повідомити і познайомити булаву з морським пластуванням та придбати відповідних виховників до табору які обізнані з морським знанням, або бажають приклади всі сили навчитися цього. Добре також, якщо на деякі заняття змогли приїхати ЧОРНОМОРЦІ, щоб допомагати перевести деякі програми, а також дати нагоду юнацтву побачити, як в дійсності працюють ЧОРНОМОРЦІ і що можна від них сподіватися на морському таборі.

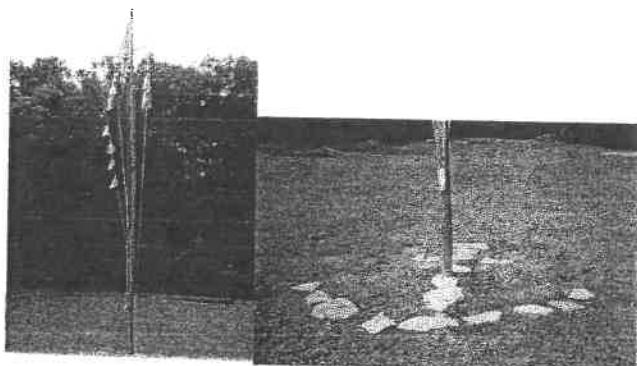
В перший день, після розбиття шатер, на першій ватрі - комендант, у своїм привіті надасть тон табору, що цей табір буде мати морську тематику і що всі учасники зможуть трохи пізнати морське пластування. Тут також є нагода запропонувати назву табору із морською тематикою.

Комендант скаже, щоб його кликали Капітаном, і цілий табір відбувається так як би на воді. Решта булави повинна мати пластові назви щоб ознайомити молоде юнацтво з пластовими титулами (наприклад, бунчужний, писар ітд.)

ПІОНІРКА

Піонірку пристосувати до морської тематики- окрім загальної пластової. Поставити морську щоглу (тут мати готові прaporи і пояснити юнацтву що вони означають).

Деякі зразки прапорів можуть бути - прапор Чорноморської Фльоти, Чорноморський прапор на суші, або таборовий прапор із морською тематикою (гляди додаток прапори). Браму зробити у формі пристані, або щось подібного і табір улаштувати у формі морського вигляду. Обовязково уживати морські вузли (гляди додаток вузли). Цю ділянку повязати із експонатами вузлів на День Пластуна.

ВМІЛОСТИ (гляди додаток вміlosti)

Плавання: перевідити на байсені і на прогульці.

Канойкарство: зачати на байсені і закінчити на озері.

Водне Мандрівництво: на три денній прогульці.

Суднознавство: це робити з метою як експонат на День Пластуна, будівля деяких суден.

Водне Рятівництво: перевести на байсені і на озері.

Заувага: Очевидно, в цьому випадку оселя мусить мати

байсен, або озеро, або доступ до води для цих занять.

ВАТРИ

Ватри повинні мати різні теми на морську тематику. Ці ватри назвати Канітанські Ватри, на яких завжди перше слово повинен мати Канітан. Приклади тем: піднесення прапору на Чорному Морі, Роман Шухевич, Козаки і море, сучасна Українська флота, Оріон, Вікінгі, астрономія (як моряки у плавбі вживали зорі), греки на морі, ітд. Треба також на цих ватрах, обговорювати морські звичаї, анегдоти із морських таборів, як і також юнацтво повинно давати скетчі. Пісні обовязково повинні бути морські, як також пластові і народні. Важне щоб юнацтво співало морські пісні бо то додає тон табору, і дасть їм нагоду навчитися щось нового. Ці пісні співати також до маршу і на День Пластуна.

ПІСНІ (гляди додаток пісні)

1. Пісня Вікінгів
2. Чорноморці Ми
3. Візьму Я Нецки
4. Ой Сяду Я Край Віконця
5. Пісня Бурмили
6. Матросики
7. Човен Хитається
8. Ой Пращай
9. О Хто Хто Миколая Любить
10. Хочу Стати Чорноморцем

ГУТИРКИ

Ціль гутірок є навчити юнацтво про морську історію і ролю моря в Україні, як також на світі. Показати що багато інших тем є частиною морського пластиування. Як також фільософія і важливість тем до морського пластиування.

Слідуючі гутірки знаходеться в "Порадник та Інформатор для Морського Пластиування", (гляди додаток гутірки).

1. Св. Миколай, патрон моряків
2. Вплив моря на характер
3. Українські Моря
4. Чорне Море
5. Початок плавби
6. Роди суден
7. Морзе/ симафар
8. Свято Моря (започатковане 29 квітня 1918 року) можна зробити під час прогулки, але краще на таборі, щоб можна було запросити гостей.
9. Роман Шухевич

ДЕНЬ ПЛАСТУНА

Показ на День Пластуна дасть нагоду показувати батькам їхні діти навчилися під час табору. Тут подані деякі приклади:

-таблиця морських вузлів: Кожний гурток або залога мусить зробити таблицю з морськими вузлами щоб дати на показ на День Пластуна. Треба дати кожному гурткові дошку на якій юнацтво прибє або приліпить зроблені вузли з підписаними назвами та з поясненням їх вжитку. Як уложить, що писати та всі прикраси буде залежати від уяви юнацтва.

-таблиця погоди: Цю таблицю юнацтво уживає кожного дня щоб слідкувати погоду. Зазначають це ріжними символами і також стараються передбачити погоду на слідуючий день.

Зазначають хмари, зорі, сонце, дощ, вітер, ітд. Цю таблицю юнаки виставлять як експонат.

-моделі човнів: (частина вміlosti Суднознавство) юнак/юначка змайструє якісь човен (при помочі булавного). Тут треба постаратися зразки човнів і інструкції як їх будувати. Добре щоб юнацтво подало дещо історичного про кожний човен.

-Свято Моря: (гляди додаток гутірки)

-подати сигнали морським свистком: Один гурток або залога бере участь у тому. Один або дба юнаки пояснюють акцію яку інші у гуртку виконують. Усі юнаки гуртка беруть участь. Один юнак орудує морським свистком, інші виконують акцію, а ще інші пояснюють дію.

ДОДАТКОВІ РЕЧІ

Тут є подані звичаї які можна уживати на таборі.

Морський свисток в деяких обставинах наприклад, коли Капітан входить на площа, або морський ґонг коли є зміна стійки або вибивати години. Добре є вживати морзе і семафор до водних вправ. Погодознавство -уживати барометер і зробити спеціальну таблицю, на якій черговий буде

записувати погоду кожного дня. Цю таблицю показати як експонат на День Пластуна. Також пристосувати морське смачного. Перед їдженням юнацтво каже: "Друже Капітане, просимо смачного". Капітан каже, "Смачного". Юнацтво відповідає, "Дай нам Боже смачного". Конвенції порушення цього правила є що хто цього порушить буде остатий істи. (гляди додаток традиції).

ПРОГУЛЬКИ

Плян Одноденної Прогулки на Озері

Виряд організаторів:

-Терен: Найкраще місце на цю прогульку є тихе озеро яке має пляжу.

-Човни: Найкраще мати канойки з веслами, але може бути що небудь, тільки щоб учасники могли орудувати, наприклад веслярські човни. Човни можуть бути позичені від Курення з дозволом або від інших фірм. Дуже важне, щоб учасники мали трохи вправи перед прогулькою якщо є така можливість.

Залежно від розміру човна, човен повинен вмістити 3 або 4 учасники. Як що це неможливо то треба змінити програму відповідно кількості човнів які будуть до вжитку.

-Рятівничі пояси: як що нема доступу до рятівничих поясів то неробити прогулки. Пояси позичити від Курення з дозволом, або від American Red Cross. Люди в American Red

Cross переважно є дуже приємні і готові до помочі.

Найкраще мати пояс для кожного учасника, якщо це неможливо то треба змінити програму, щоб було досить поясів тільки для тих що будуть у воді.

-Харч: Добре було щоб, кухня могла б щось приготувати і привезти вранці, або на час обіду. Сніданок і вечеру юнацтво буде їсти на таборі.

-Два кавуни. Три якщо хочете їсти на підвечірку.

-Банку Crisco або щось подібне. Але щоб було легко до смарування.

-Непромокальну фарбу для тіла (два кольори).

-Буї, найменше 4. Або пластикові банки котрі не тонуть.

-Шнур, хочби 100 ст.

-Якори або каміння. Можна привезти із собою якщо маєте улюбленні каміння. Але легше тілки знайти ті каміння на пляжі.

-Паперові тарілки і горнятка: це є більше практичне, але учасники можуть привести менажки. Тоді треба знайти місце їх мити і це може забрати багато часу.

Виряд Учасників:

- маленький наплечник
- купальники
- рушник
- сандали або водні черевики
- накриття на голову
- зміну одягу
- крем проти сонця

Програма Дня

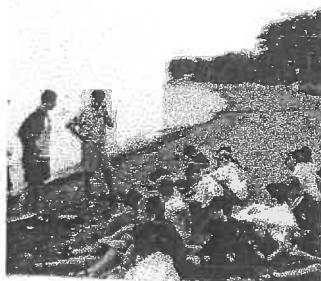
Сніданок в таборі

Приїзд на озеро

-Над озером уже чекають на таборовиків два або краще чотири Чорноморців, або інші пластуни які мають знання з водними вправами і морським таборуванням - ці пластуни тут будуть названі "інструктори".

-Коли юнацтво приїде на озеро, Капітан представляє інструкторів і пояснює їхню присутність.

-Інструктори переводять програму, починаючи з гутіркою на тему "як виглядає традиційний день на морському таборі". Включаючи традиції морського стола. Морський стіл повинен бути досить великий щоб усі сиділи навколо (переважно зроблений з каміння). Посередині стола є зроблена русалка з природною матеріялою. В одному місці юнацтво мусить збудувати крісло капітана (їх уява). Крісло мусить бути вище і вигідніше від усіх інших (гляди традиції). Треба тут пояснити обовязково правела на воді і наслідки, якщо таборовики не дотримуються правел. Коли юнацтво або булава порушить правил безпеки то мусить носити на кілка годин дуже невигідний ратівничий пояс.

-Юнацтво поділити на залоги (можуть бути уже створені таборові гуртки).

-Призначити кожній залозі, щоб виконали якусь працю: збудувати морський стіл, крісло капітана, русалку, і приготувати виряд. (Це не повинно брати більше як 45 хвилин).

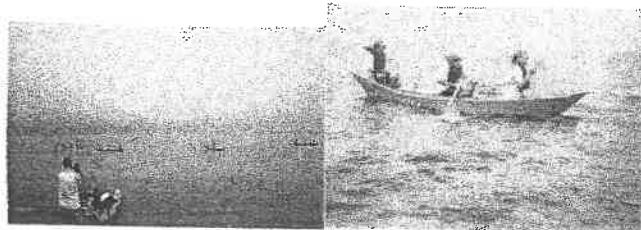
Перегони на воді (relay races)

Тут треба обовязково перейти як пристосувати безпеку користуванням кожним човнем. Дати таборивикам нагоду вправляти на човнах. Не дуже довго бо знудяться, але і не за коротко бо не будуть мати доброго досвіду під час перегонів.

-Після вправи розділити табір по залогах, або на дві - три групи. Це буде залежати чи буде досить човнів і рятівничих поясів.

-Булавний або інструктор визначить віддаль на перегони. Виховник повинен бути в човні на тому пункті до якого

юнацтво мусить доплисти човнами та обернутися обіхавши човен виховника.

-С багато ріжних способів щоб мати цікаві перегони.

Можна нормально з веслами, з веслами задом, без весла передом, без весел задом, або навіть стоячи. Цікавіше як є двоє або троє в човні і та дружина має тільки два або три пояси. Коли човен доплине до берега, то учасники, що були в човні вилазять, стягають рятівничі пояси. Передають їх наступній групі, котра вдягає пояси коли човен на суші і скоче у човен до дальших перегонів. Ще одна можливість на перегони (як що вживаючи канойки) є щоб канойка була цілком залитию водою. Таборовики можуть вживати руки або весла.

-Правила треба точно пояснити учасникам перед перегонами.

-Треба мати якусь нагороду для тої дружини що виграє.

Обід

Коротко перейти знова традицію морського столу, капітанського крісла і просиння смачного.

Відпочинок

Дати таборовикам нагоду відпочити після обіду, так звано "сонцезнавство".

-Як що є можливість використати місцевих людей, які мають різні судна на воді, щоб після відпочинку дати нагоду юнацтву ізди на них, наприклад "клуб катамаранг" або "клуб вітрильників". Це треба завчасу розвідати і договоритися з даними місцевими людьми. Часом є нагода на місці це полагодити. (Для більшості дітей це перший раз що вони мають таку нагоду. Ця програма має бути коротка це не наука, а просто змога поїздити (поплисти) по воді).

Якщо цю програму із власниками човнів є неможливо виконати, то треба чимось іншим доповнити програму, напримір більше водних гор.

ВОДНІ ГРИ

Ловля Китів

1. Зробити кита із дерева - колоди або пняя витисати голову і хвіст.
2. Два човни - це ловці китів.
3. У кожному човні є гуртковий, капітан, його заступник є гарпунар, всі інші - гребці.
4. Кожний човен стоїть в своїй пристані (віддалений одна від одної десь на милю або трошки менше)
5. Суддя у човні по-сердині випускає кита і на даний знак обидва човни виrushають, на ловлю кита.
6. Коли човен наблизиться до кита, гарпунер кидає гарпун, човен обернувшись, тягне кита до своєї пристані.
7. Другий човен жenеться за першим і намагається загарпунувати кита, щоб притягти його до своєї пристані. Обидва човни перетягаються. Сильніший затягує кита, а часом і другого човна до своєї пристані.

Хто Сильніший

1. Два або чотири таборовики можуть бути в човні.
2. Два човни є привязені зад до зад шнурком, десять стіп від себе. Перід човнів прямує всторону власної брами. Брами можуть бути зроблені із буї.
3. Перший човен що ніс перейде через власну браму виграє.

Мазола Бол

Треба розділити табір на дві дружини. Якщо є великий табір, пів тaborу може грati мазола бол а друга половина займається чимсь іншим, так як перегони. Грачі мусять мати на собі ратівничі пояси. Гра повинна бути у воді на стільки глибока щоб грачі не могли дортокнути дна. Кожна дружина мусить бути якось відмінна від другої щоб вони себе у воді нізали. Можна вживати фарбу для тіла і дати якийсь знак на рамено щоб учасники знали до кого вони належуть.

Під час обіду або тиші інструктори приготовляють трасу гри у воді. Зроблять межі із плястикових банок привязаними шнурком. Другу частину шнурка привязати до каменя – дати на дно щоб він тримав ту банку. Траса та межі не можить бути у великий віддалі, бо учасники у воді скоро мучаться. Інструктори або булава мусять бути у човнах щоб уважати на учасників. Також є човен при обох кінцях меж з інструктором в нім.

Треба перед грою посмарувати кавун з "Crisco". Також треба час від часу смарувати під час гри щоб кавун був слизький.

Ціль у тому щоб кожна дружина укинула кавун у човен противної дружини, доторкнувши човен і так щоб кавун не

розбився. Гра кінчается на знак свистка інструктора.

Нагорода для виграчів може бути що вони можуть зісти кавун.

Підвечірок

Повернення до Табору

Зауважа: Частини цієї прогулки можна також виконувати на дво або тро денній прогульці.

1
2
3

Плян Дво або Тро Денної Прогульки

Найкраще зробити цю прогульку у третьому тижні табору, бо за цей час є нагода більше ознайомитися з учасниками і краще підготовити їх до прогульки. Також учасники уже будуть більше здисципліновані. Перед тим буде нагода дати їм змогу повправляти канойкою у байсені - як також на озері одноденної прогульки. Ця прогулька може бути звичайна прогулька на канойках або прогулка з морською тематикою. Якщо на морську тему, то провадити цю прогульку слідами одноденної прогулки.

Корисність прогулки

Учасники можуть зачинати і кінчати іспити вміостей із вміостей які почали під час табору. Учасники уже добре будуть познайомлені із безпекою на воді. На прогульці буде нагода довершити усі три ступені канойкарства.

Приготовка

Місце: Важне є знайти відновідне місце на прогульку. Треба рішити чи буде мандрівна прогулка чи мати табір на постійній базі і тільки розізджати під час дня і вертатися назад підвечір. Якщо буде морська тематика під час прогульки то легше мати постійний табір. Найкращі місця на таку прогульку є тихе озеро або спокійна, ширша ріка. Вік і кількість юнацтва залежить від того як за довго зможуть учасники веселувати і будувати табір . Треба мати доступ до свіжої води або мати помпу що вичищує воду.

Виряд учасників

шатро, наплечник, теплий одяг, легкий одяг, спимішок, приладдя до миття, шапка, свисток, компас, ніж, рушник, дощевик, купальник, плин від сонця і комахів, ліхтарка, пляшка на воду, менажки, водні черевики. У весь виряд мусить бути спакований у не промакальному мішку.

Виряд булави (окрім особистого)

-Канойки: винайняти на місці озера або ріки, або винайнати десь інакше і довести на місце прогульки. Можна навіть із дозволом, пожичити від курення.

-Ратівничі пояси: кожний учасник і інструктор і булава мусять мати свій особистий після припису ратунковий пояс.

-Харчі: Треба привезти із собою всякі приладдя до кухні, сірники, кухоники ітд., та харч на час прогульки.

-Приладдя до першої помочі.

Зауважа: Обовязково перед прогулкою перевірити місце, безпеку, терен. Мусить бути присутній всі три дні водний ратівник. Треба мати досить канойок – дві особи до канойки.

Програма

(Програма є подана на прогулку з морською тематикою)

Пішля приїзду на озеро розпреділiti учасників по канойках і направити їх плисти за канойкою булави. Частина булави пливе між учасниками і одна канойка булави мусить плисти позаду за учасниками.

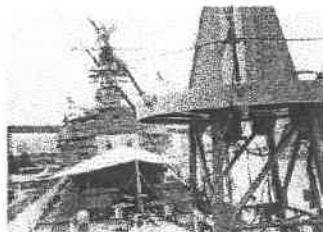
Після розтаборування, програма залежить від капітана. Добре булоб призначити час щоб учасники могли вправляти як перевертати канойки. Немає сенсу подавати докладну програму, тому що тут є нагода поєднати пластову і морську програми разом. Можна переводити або модифікований морський табір, або робити пів-денні прогулки. Треба використати цей час на ріжні пластові та морські вміlosti. Під час прогульки співати морські пісні та давати морські гутірки.

На третий день рано закінчiti прогулку ранним алярмом щоб звинути табір. По сніданку спакувати виряд і канойки і відїзд до оселі.

По приїзді до табору, перед спанням мати "малий вогник" щоб обговорити підсумки цеї прогульки, та враження юнацтва на воді.

Інші Прогульки

Є ще інші прогульки на які можна б поїхати з юнацтвом залежно від місцевости. Переважно в найближому порті знаходяться військові корабелі або звичайні корабелі або яхти на яких дозваляють людям ходити і оглядати. Цікаво є зорганізувати таку туру, і часами на таких суднах дозволяють переночувати. Також часами є нагода знайти туру човном по ріці, озері чи каналі (на приклад St. Lawrence River, Erie Canal, Finger Lakes, Hudson River ітд.).

КІНЦЕВЕ СЛОВО

Хочу тут зазначити ще раз що цей плян не є плян морського табору, але тільки плян пристосовання морської тематики на пластовому юнацькому виховно-вишкільному таборі. Тут подані пляни і думки абсолютно не обмежують провідників табору, але тільки служать як поради. Забагато морської тематики неможна давати, бо учасники перше мусять знати звичайний юнацький табір. Це тільки включення морської тематики як зацікавити юнацтво. Також не завжди все запляноване можна здійснити, часами треба в останній хвилині замінити чимось іншим. Ціль провадити юнацький табір на морську тему є щоб зацікавити таборовиків морським пластуванням та заохотити юнацтво поїхати на морський табір.

Бажаю Вам Успіху!

СКОВ!

Дорого Вірту!

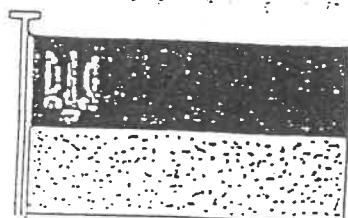
ст. п. Данило Бутенко
ст. п. Данило Бутенко

Подяки

Сердечно дякую панові Якіру, панові Ноа, "Wingnut", та Юрію Грищишину за їхню жертвенну працю і посвяту, без котрих перепrowadення програми прогульки були неможливими.

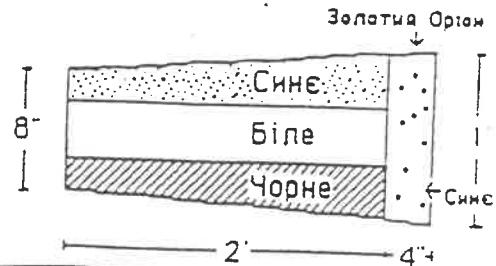
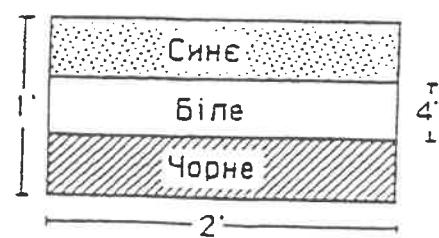
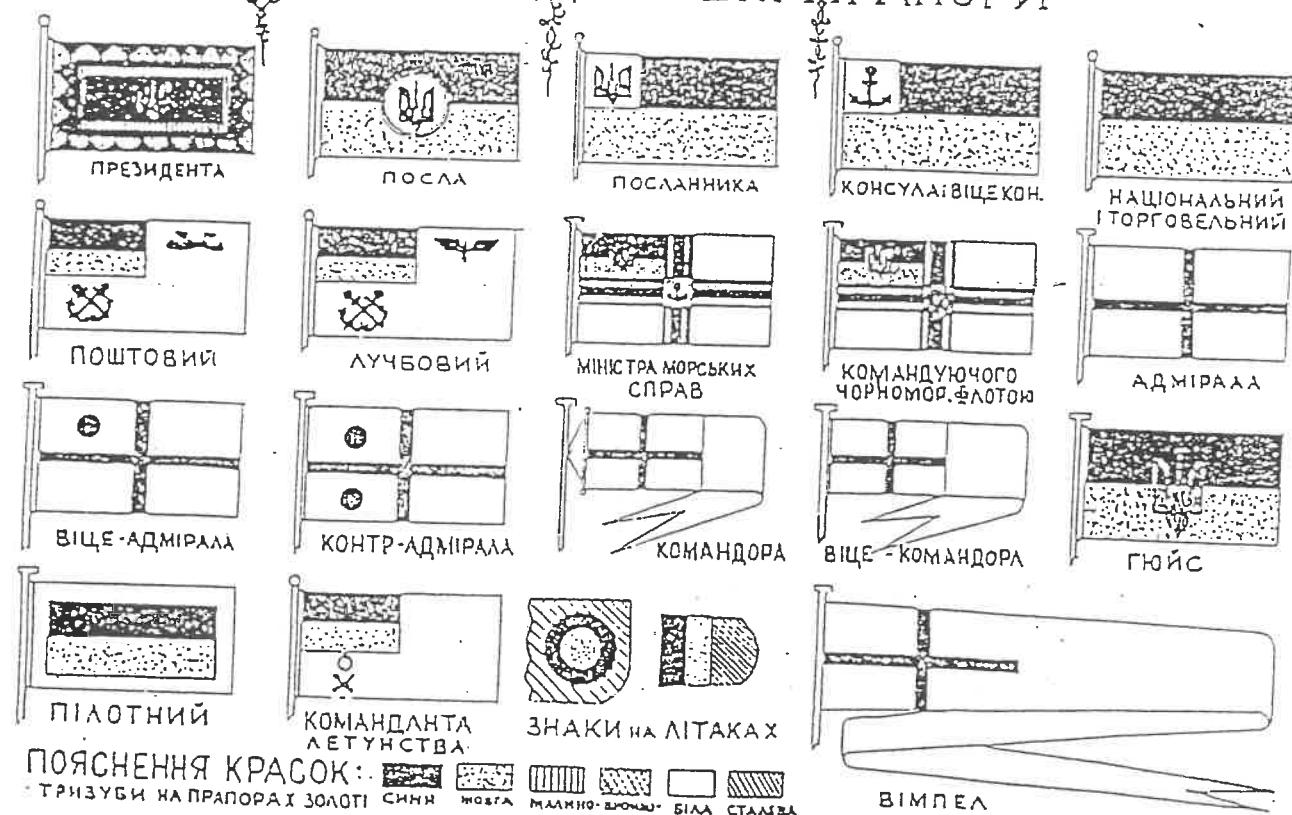
Чудовий настрій і задоволення всіх учасників табору і булаву, та велике зацікавлення морським пластуванням юнацтва є доказом вдало проведеної ними програми.

ДОДАТОК ПРАПОРИ

І ВОЕННО-МОРСЬКИЙ
ПРАПОР У.Н.Р.
1919-1921

УКРАЇНСЬКІ ДЕРЖАВНІ ПРАПОРИ

ДОДАТОК ВУЗЛИ

ВУЗЛИ ДЛЯ ЗВ'ЯЗУВАННЯ ДВОХ ШНУРІВ:

ПЛАСТОВИЙ

ЛІКАРСЬКИЙ

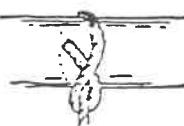

ТКАЦЬКИЙ

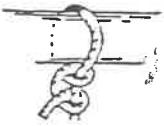

РИБАЛЬСЬКИЙ

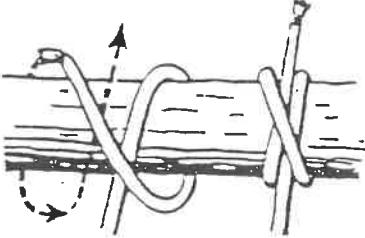
ВУЗЛИ ДЛЯ ПРИВ'ЯЗУВАННЯ ШНУРДО ДО ДЕРЕВЯ

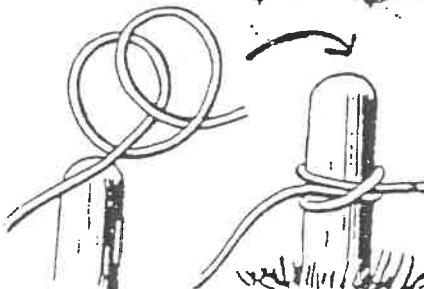
ВАШМОРТ

ПОДВІЙНИЙ
ВАШМОРТ

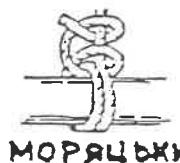
ПІОНІРСЬКИЙ

ПІОНІРСЬКИЙ

ТЕСЯРСЬКИЙ

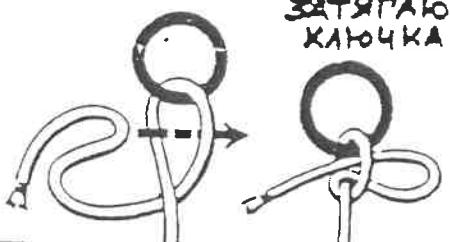

МОРЯЦЬКИЙ

ІНШІ ВУЗЛИ:

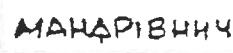
ХУПЕЦЬКИЙ

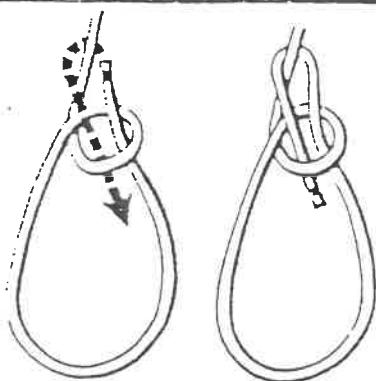
ЗАТЯГАЮЧА
КЛЮЧКА

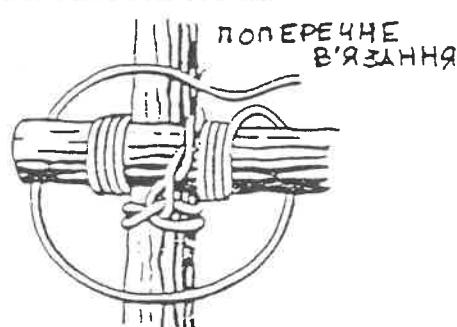
СКОРОТ
НАТЯГНЕНОГО
ШНУРУ

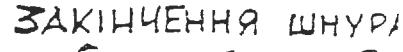
МАРІРІВНИЧ

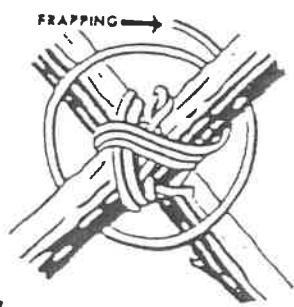
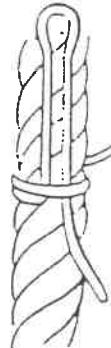
РЯТІВНИЧА ПЕТАЯ

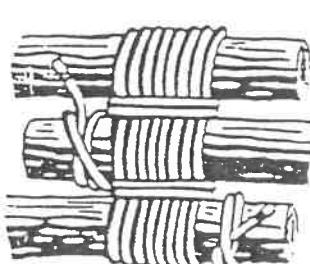
ПОПЕРЕЧНЕ
В'ЯЗАННЯ

ЗАКІНЧЕННЯ ШНУРУ

СКІЧЕ
В'ЯЗАННЯ

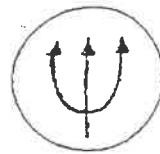
СКІЧЕ
В'ЯЗАННЯ

СКІЧЕ
В'ЯЗАННЯ

СКІЧЕ
В'ЯЗАННЯ

ДОДАТОК ВМІЛОСТИ

СУДНОЗНАВСТВО

ПЕРШИЙ СТУПІНЬ

1. Знає про розвиток суден перед часу праісторичної людини, фенікійських та єгипетських кораблів, грецьких та римських бірам і орирем, до часів вікінгів та турецьких галер.
2. Знає реди кораблів у середновіччі та початках нової доби.
3. Знає про розвиток вітрильних кораблів аж до золотої доби кліпсерів.
4. Спише перші кораблі порушувані парою та застосування заліза при будові кораблів.

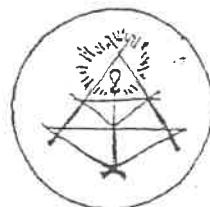
ДРУГИЙ СТУПІНЬ

1. Закріпить засади точок Суднознаавства!
2. Спише розмір механічного погону від парової машини аж до ядерного реактора.
3. Насисує слідуючі судна: кет, слуп, кеч, джазль, кутер, кліпер, барка, баркентина, бриг, та бригантина
4. Спише головні реди сучасних військових та торговельних кораблів
5. Розкаже про Фльоту княжих і козацьких часів та історію розвитку української державної Фльоти ХХ-го століття. Розкаже які судна належуть до державної Фльоти.
6. Розгляне морські прапори 20 країн.

ТРЕТЬІЙ СТУПІНЬ

1. Закріпить засади точок Суднознаавства !!
2. Приготоавть, нагише та переведе пулірку до змілості Суднознаавство !!!

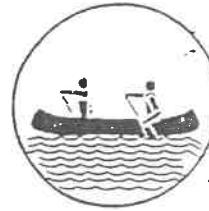
МОРСЬКА ПІОНІРКА

ОДНОРАЗ ВА ВМІЛІСТЬ

1. Покаже як закінчувати лінзу трьома способами.
2. Завяже та вияснить пристосування 15-ох аузлів
3. Вияснить які є роди лінва та обчислить максимальне обтяження мікіх та сталевих лінв.
4. Покаже як користуватися блісками та поліспастом; обчислить механічну коефіцієнт.
5. Вміє будувати: лінзові мости, лінзозі драбини, кладку, пристань (стапу та плаваючу), морську щоглу та таборові урядженні (латрину, кухню, стіл, тощо). Збудує принайменші три такі предмети, з котрих два будуть з морського злаштування.
6. Вміє приладити якори до підвійного заякорення судна.
7. Вміє переносити човен на суходолі.

КАНОЙКАРСТВО

ПЕРШИЙ СТУПІНЬ

1. Здобуде вмілість Плавання.
2. Знає розвиток будови канойки, байдарки, каюка або подібних човнів та пояснює різницю між ними.
3. Назуває частини канойки та весла; пояснює як тимчасово направити зломане весло і як залатати діру в канойці не менше як інч в діаметрі.
4. Знає приписи навантаження канойки та правила безпеки.
5. Знає як спустити канойку у воду та правильно причалити до суші з кам'янистого берега, з піскового берега та з пристані.
6. Знає як гребти наступними способами: відштоах, притаг, широкий розмах, гребний відштоах і стрим.
7. Повеслує канойкою у дійку 100 метрів, заслуючи 50 метрів виключно з одного боку канойки, тоді 50 метрів з другого боку.
8. Правильно заміняється місцем сидження з другою особою в канойці з канойкою на суші.
9. Знає як правильно вискочити і всісти в канойку на воді.
10. Знає як випорожнити свою канойку без помочі другої канойки і знає як перевернути затоплену канойку на воді при помочі затопленої канойки.
11. Знає як зробити з парі портаж канойкою та вирядом.
12. Вияснить як пізнати в кам'яністій, плиткій річці безпечний шлях.
13. Знає як переховати канойку на березі після її вживання.

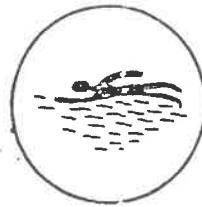
ДРУГИЙ СТУПІНЬ

1. Закріпить засади точок Канойкарства I.
  2. Здобуде вмілість Плавання.
  3. Спустить канойку до води та правильно причалить до суші з кам'янистого берега, з піскового берега та з пристані.
  4. Вміє гребти наступними способами: відштоахом, притагом, широким розмахом, гребним відштоахом і стримом.
  5. Повеслує канойкою одинцем 150 метрів, заслуючи 75 метрів виключно з одного боку канойки, тоді 75 метрів з другого боку.
  6. Правильно заміняється місцем сидження з другою особою в канойці з канойкою на воді.
  7. Правильно вискочить і всяде в канойку на воді.
  8. В повному одягу проплине 25 метрів до берега у тончій канойці.
  9. Випорожнить свою канойку без помочі другої канойки і переверне затоплену канойку на воді при помочі другої канойки.
  10. Зробить у дійку портаж канойкою та вирядом не менше ніж 2 кілометрів/1.5 миль.
  11. Відбуде одноденну прогульку в канойці де юнак/юначка заслугує не менше як 4 години.
12. Правильно переховав канойку на березі після її вживання.

ТРЕТИЙ СТУПІНЬ

1. Закріпить засади точок Канойкарства II.
2. Здобуде вмілість Плавання.
3. Переведе гутірку з юнаками/юначками до зміlosti Канойкарство II.
4. Відбуде прогульку в канойці де юнак/юначка заслугує не менше як 50 кілометрів/30 миль (не мусить бути в той сам день.)
5. Виготовує план одно-тижневої прогульки канойкою уживаючи відповідні карти.

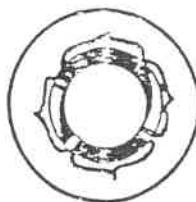
ПЛАВАННЯ

ОДНОРАЗОВА ВМІЛІСТЬ

1. Вичислить правила безпеки та здоров'я при плаванні.
2. Скочить у воду на ноги та на голову (як що можливо й безпечно) з дошки і з берега.
3. Під водою: проплине 10 метрів і вдергиться 12 секунд.
4. Вдергиться на воді, у вертикальній позиції, з допомогою ніг (руки над водою) одну хвилину, тоді лежачи нерухомо на воді одну хвилину.
5. Переплине 25м. з предметом, не змочивши його в воді, витягне з дна киненій туди предмет, 2 рази з 3-х спроб.
6. Проплине в одежі 25 метрів і тоді роздягнеться у воді (штани, сорочка, скарpetки, тенісівки).
7. Опише головні рухи в 5-ти стилях плавання. Проплине:
    75 м. боком
    75 м. спині
    75 м. кравлем
    75 м. 'жабкою' або 'метеликом'
8. Проплине довільним стилем у стоячій воді: 300м. для дівчат, 400м. для хлопців.
9. Продемонструє вжиток сорочки, весла або іншого предмету для рятування потопаючого. Проплине 10 м. правильно тягнучи до берега потопаючого.

ВОДНЕ РЯТІВНИЦТВО

- A. Здобуде посвідку успішного закінчення курсу водного рятування Червоного Хреста, (Red Cross) або іншої організації, яка займається тим (UMCA, UWCA).

або

- Б. Відповість слідуючим вимогам

***** (Ніхто не матиме права бути рятувником якщо нематиме відповідної посвідки від інституції яка надає сертифікати).

1. Здобуде вмілість Плавання.
2. Вдергиться на воді 15 хвилин.
3. Продемонструє як правильно кидати рятувкове колесо та користуватися рятувковою блюзою. Покаже як зробити тимчасову рятувкову блюзу зі сорочки або штанів.
4. Покаже як користуватися човном при рятуванні.
5. Скочить до води в такий спосіб, щоб голова увесь час над водою.
6. Швидко роздягнеться на березі (20 секунд), поплине до потопаючого, подає йому весло, сорочку або патик та притягнути його 30 метрів до берега.
7. Знає як поводитися з потопельником у воді, покаже як увільнитися в воді від трьох вхоплунь потопаючого, як тягнути трьома способами непрітомного в воді хоча 30 метрів та як витягнути його на берег.
8. Попливе до ще прітомного потопаючого 30 метрів, правильно його вхопить та потягніть до берега. Продемонструє передній і задній підходи до потопаючого, над і під водою.
9. Продемонструє як робити штучне віддихання та як привертати до прітомності та викликавати обіг крові.

ДОДАТОК ТРАДИЦІЙ

На Морському Таборі

1. Мусить бути гонг для визначування часу вахти.
2. Є капітанський стіл, по котрому ніхто не сміє ходити.
3. Таборовики мають заспівати жаву пісню для підбадьорення кухарів, щоб скорше подали їжу.
4. Вахт Начальний подає капітанові їжу, усі таборовики чекають на “Смачного.”
5. Таборовики відповідають за конструкцію капітанського крісла при кухні та ватрі, також за прикрашення капітанського стола.
6. Капітанський Вхід - на збірках, капітан входить в лаву після знаку трьох свистків босана свистка.
7. Консеквенції порушення традиції є кинення “до води”. Останній/а з шатра рано іде до води. Якщо член табору єсть перед “Смачногом”, то ставляється його/її їжу на стіл. Він/вона мусить видумати спосіб щоб дістати ту їжу, але ще не вільно покласти ніг на стіл.
8. Команда табору керує табором з помоста. Це означення й прикрашенне місце, в яке не вільно без дозволу ходити. Коли капітан входить в поміст, всі на помості стоять і з них той з найвищою рангою каже “Капітан на помості.”
9. Коли член табору, або булавний чи учасник є на воді, він/вона мусить носити рятівничого пояса.

ДОДАТОК ПІСНІ

О хто хто Миколая любить

О хто хто Миколая любить
О хто хто Миколая служить
Тому Святий Миколай
На всякий час помагай, Миколає!

О хто хто спішить твоїх двори,
Сього ти на землі й на мори
Все хорониш від напасти
Не даш йому в гріхи впасті, Миколає!

О хто хто к неми прибігає,
На поміч його призыває,
Той все з горя вийде ціло,
Охоронить душу й тіло, Миколає!

Омофор твій нам оборона
І одна від бід охорона.
Не дай же марно пропасти,
Ворогам у руки впасті, Миколає!

“Миколай” ім'я страшне в бою
Бліск побід несеться з тобою,
Страх врагам і Агарянам,
А потіха християнам, Миколає!

Миколає. Молися за нами,
Благаєм тебе зо слізами,
Ми тя будем вихвалюти,
Ім'я твоє величати навіки.

Хочу Стати Чорноморцем!

Хочу стати Чорноморцем (3x)
Зібралися ми друзяки (3x)
Звали Залог "Гамалія" (3x)
Гамалія серце мліє (3x)
Синєм морем кермували (3x)
Мандрували тай співали (3x)
Славу собі здобували (3x)
Понесе нас буйний вітер (3x)
Вже пора нам відплівати (3x)
Залишаєм вас юні друзі (3x)
Хочу стати Чорноморцем (3x)

Ст.пл.М.Кравців.

ПІСНЯ ЗАЛОГИ "БУРМИЛІ".

Гей, Бурмили ставаймо у ряди
І ладуймо припаси на човни,
Бо ми завтра попливем, як вітрила всі напнем
Озерами і морями до мети!

У-уу-уу! У-уу-уу!
Бо ми завтра попливем, як вітрила всі напнем
Озерами і морями до мети!

Рано, вранці, подули вітри
Всі Бурмили разом відпили
Перед нами океан, мов грізний турецький хан
Підкладає перешкоди грізно нам!

У-уу-уу! У-уу-уу!
Перед нами океан, мов грізний турецький хан,
Підкладає перешкоди грізно нам!

МАТРОСИКИ

Матросики браві Чорноморці
А де ж ваша сила?
Ваша сила на човнах вітрила
Ось де наша сила.

Матросики, браві Чорноморці
А де ж ваша слава?
Наша слава це Княжа Держава
Ось де наша слава.

Матросики, браві Чорноморці
А де ж наші сестриці?
Наші сестриці на човнах китвиці
Ось де наші сестриці.

Матросики, Браві Чорноморці
А де ж ваша батьківщина.
Наша батьківщина, славна Україна
Ось де наша батьківщина.

ВІСЬМУ Я НЕЦКИ

Візьму я нецки і корсмесло,
Не буде човен, то буде весло.
Море, як казка, хвилі як ірія,
Пливу і співаю: Санта Лючія.

Аж в тім розбився човен на морі,
Ні спинився в морськім таборі.
Кухня як казка, кухар як ірія,
Лежу й співаю: Санта Лючія.

Люблю я дуже всі морські вправи,
Пливу по водах човном дірами.
Сонце як казка, плесо як ірія,
Гребу й співаю: Санта Лючія.

ЧОРНОМОРЦІ МИ

Чорноморці ми, браві пластуни,
Чорного моря сини.

Не лякають нас хвилі ні вітри,
Ні грізні морські тайфуни.

Любимо моря, наше в них життя,
Радістю слють нам лиця.

ПРИСПІВ: Ми пливемо в даль незнану,
В ясний день і ніч зоряну.
Ми пливемо в перед добувати світ,
Рідному краю шлем привіт. Агой!
Рідному краю шлем привіт.

Ч О В Е Н Х И Т А С Т Е С Я

Чо се є хитається серед води,
Плесі ѿб хвилю весло
В чілажнім сяєгі мріють сади,
З пашека відно село.
Люба дівчино прийди, прийди,
Забудем денес зло! /2/

Чо се є хитається серед води,
Сільчики одні комчики,
В зітром буткуючи на всі лади,
Все жить тиму ночі.
Люба дівчино прийди, прийди,
Іти розраду душі! /2/

С І П Р А М А Й

Сіт грашай не плач дівча за мною
Все більш не побачиш мене
Кінче, кличе нас чарівне море
Сітурхливее Чорне Море те.

Прийде час, он прийде кожному
Вибирати долю свою
А нам до життя чаєн, вітрило
Так вітрець щоб повізув без кінця.

Плізьем в безмежні океани
Да промірим семи моря.
А для того всі наші пригоди
До анали ьсе хоч ще одне літча.

П I С Н Я В I К Г Н Г I Б

По морю, по морю, по плинних валах
Плізьем на шоглистих, шоглистих зміях.
За нами, за нами буйний вітер віє...
Грізна, грізна, грізна Валькирія!

Гей хлопці-молодці, меч гострий в руці-
Промірим всі землі, всі землі-краї.
Страху ми не знаємо, бо щитом нас криє
Грізна, грізна, грізна Валькирія!

Хто збернесь до дому, той з золота пє,
А хто в лютій сіці, у сіці умре,
Той з Одіном лічно в Вальгаллі ясніє...
Грізна, грізна, грізна Валькирія!

Агой, агой, агой!!!

ПАТРОН Українських МОРЯКІВ

Адъо

о. Боніфач, ЧМ.

Про життя й ліяльність, а зокрема про чуда св. Отця Миколая історія не записала багато відомостей. Певно св. с. Миколай, будучи незвичайно покірною, скромною й зовсім відданою Богові людиною цього собі не бажав щоб узагалі його згадували. Сучасники його виконали сумлінно бажання св. Миколи - ті, що були його вірними, чи співбратами по єпископстві й священстві. Однак тому, що популярність св. Миколи сягала тоді всюди, де билося християнське серце, а навіть і серед поган, тому й дещо збереглося з життя цього видомого святця, а зокрема з його альтруїстичної діяльності.

Певною вісткою є, що св. Микола був у четвертому сторіччі єпископом міста Мири, в провінції Лікія, в Малій Азії, однак немає ніяких відомостей про дату його народження, чи смерти. Про св. Миколая назбиралося чимало сповідань, передань, а то й легенд. Ці давні оповідання подають, що св. Миколай народився в місті Патарі, де його стрий був єпископом. Побожні батьки виховували Миколу в релігійному дусі, а його стрий дбав про його освіту. Після передчасної смерті батьків, Микола будучи тоді юнаком, вирішив віддати по батьках оділічений маєток на діла християнської добродійності, бо не вважав цього майна своєю власністю, а добром приналежним бідним і потребуючим. Микола не чекав, щоб бідний, "чи потребуючий прийшов до нього за помічю, але випитував про потреби бідних у їхніх знайомих і їм допомагав. А робив це переважно так, щоб бідні не знали, хто є їхнім добродієм, після наказу Христа: "Нехай не знає твоя лівиця, що дає правиця". Милосердне серце св. Миколая світить на небосклоні св. Церкви ясною зіркою протягом довгих сторіч і не тільки, що не згасає, але світить чим раз ясніше, особливо тепер серед сучасного безвірства, лукавства, лакімства й самолюбства.

Св. Отець Миколай свій вибір на єпископа Мири завдячував якраз своєму милосердю й любові Бога та близького. Після смерті дотогоджасного єпископа Івана, Єпископський Синод просив умільно Бога, щоб показав їм священика найгіднішого на таке високе достоїнство. Передання каже, що найстарший єпископ мав видіння в сні, щоб священика, який перший прийде вранці до церкви вибрati й висвятити на єпископа. Першим, що прийшов до церкви був о. Миколай. Тоді його повідомлено, що він є єпископом-номінатом. Хоч о. Миколай був скромний і покірний, ніколи й не думав про таке високе становище, не міг опиратися Божій волі. Йому явився в сні Ісус Христос, що дав йому в руки св. Євангеліє, а Божа Мати вручила отцю Миколаєві єпископський омофор. Тому о. Микола так рано прийшов до церкви, щоб просити в Бога світла, чи брати цей сон поважно. Тут треба замітити, що на старовинних іконах св. Миколая зображеній по лівому боці вгорі Христос, що дає св. Миколі св. Євангеліє, себто свою науку, а по правому боці вгорі зображена Пресвята Богородиця з омофором на руках, що його дає св. Миколаєві.

Св. Миколай, ставши єпископом ще більше засяяв християнською добродійністю. І так сповнилися на ньому слова Ісуса Христа: "Нехай просвітиться ваше світло перед людьми, щоб бачили ваші добri діла і прославляли Отця вашого, що на небі" /Мат. 5, 16/. Св. Миколай наказував і своєму духівництву дбати про бідних. Бог помагав св. Миколаєві й його добродійності, нераз і великими чудами. За свою ревність за Божі справи, за свободу Церкви, за чистоту християнської віри, за поширення Божого Царства на землі св. Миколай якийсь час страждав у тюрмі за безбожного цісаря Лікинія. Св. Миколая визволив греко-римський цісар Константин Великий, пізніше святий, що дав св. Церкві свободу й скасував кару смерті на хресті.

Бог прославив св. Миколая великими чудами за життя й по смерті. Й так він увійшов у історію Східної Церкви як "Великий Мирлікійський Чудотворець". Наша Східня Українська Церква прославляючи св. Мико-

ля називає його таким незвичайним ім'ям у Богослуженнях на його честь, тобто в акафісті, в піснях, у стихирах на свято св. Миколая /6-го грудня по новому стилеві календаря, а 19-го грудня по старому/ й присвятила йому літургічну службу в четвер кожного тижня в році. Слава про св. Миколая, як чудотворця, була така велика, що давніше навіть нехристияни взивали помочі св. Миколая. Великі церковні письменники, як св. Бонавентура на Заході, а св. Андрій Критський на Сході у VIII сторіччі писали про св. Миколая з великим признанням і похвалами. Після того, як український народ прийняв християнство, він поширив у себе також і глибоке почитання св. Миколая. Тому й у кожній українській хаті, побіч ікони Спасителя і Пресв. Богородиці все находитесь ікона св. Миколая. По церквах, у кожному іконостасі, в першому ряді ікон, т. зв. намісних по лівому боці бачимо ікону св. Миколая. На окрему згадку заслуговує старинна ікона св. Миколая Мокрого /тобто морського/, опікуна моряків, що є чудотворною. Назва "Мокрий" певно походить від того, що на кожному кораблі воєнної, чи торговельної флоти на голснній шоглі все висіла ікона св. Миколая, яку обливали, під час штормів, хвилі. І під час цих потужних морських бур молилися мореплавці до Бога за заступництвом св. Миколая й одержували щедру допомогу, нераз несподівано в обличчі затоплення судна, й очевидної своєї смерти.

Всі передання подають однозгідно, що св. Миколай умер у Мирі та що там поставлено над його гробом церкву й святковано на його честь окремий празник. Коли ж місто Мира попало в руки мухаммедан, тоді італійські моряки потайки ніччу забрали мощі св. Миколая й перевезли їх до Барі в Італії, де св. Миколай спочиває по сьогодні в катедральній церкві. До тепер випливає з мощів св. Миколая цілюще міро й діються при них чуда. Після перенесення мощів св. Миколи настав великий сум у цілій Греції. Це було в 1087 році, тобто в 33 роки після того, як грецька Церква відорвалася від Риму. Коли ж про перенесення мощів св. Миколая довідалися в Україні, настала велика радість у нашому народі й на цю пам'ятку наша рідна українська Церква, що тоді була одна з "єдинена з Апостольською Столицею", встановила свято перенесення мощів св. Миколая, т. зв. Теплого Миколи, що припадає по григоріанському стилеві календаря на 9 травня, а по юліанському на 22 травня. Уведення цього свята, хоч не торжественного, свідчить про те, що Україна ще скоро не зірвала була єдности з Римом, але ще довго після сепарації Греції від Риму, що настала в 1054 р., була з"єдинена. Греки цього свята в себе не ввели.

З записаних діл милосердя й добродійності є оці:

Будучи ще юнаком, Микола довідався, що один громадянин Потари втратив усі свої гроші. Тому, що через убогість не міг віддати своїх трьох дочок, а навіть хотів пустити їх на злу дорогу, Микола, щоб допомогти цій родині, однієї ночі кинув потайки до хати мішечок золота. Так Микола зробив тричі. Дівчата скористали з цієї допомоги й усі три вийшли чесно заміж. Тільки коли Микола підкидав дарунок третій раз, тоді батько дівчат побачив його й так довідався хто був його добродієм. На пам'ятку цього благородного діла св.

Миколая батьки обдаровують у імені св. Миколая своїх дітей у ніч під його свято потайки перед своїми дітьми, а організації влаштовують вечірки св. Миколая з його гостиною, де він обдаровує дітей.

Св. Микола з любов'ю помагав людям у їхніх потребах, деколи навіть чудесним способом. Так, наприклад, він з"явився цісареві Константинові в сні й казав йому випустити на волю трьох морських військових старшин, що несправедливо були засуджені на смерть.

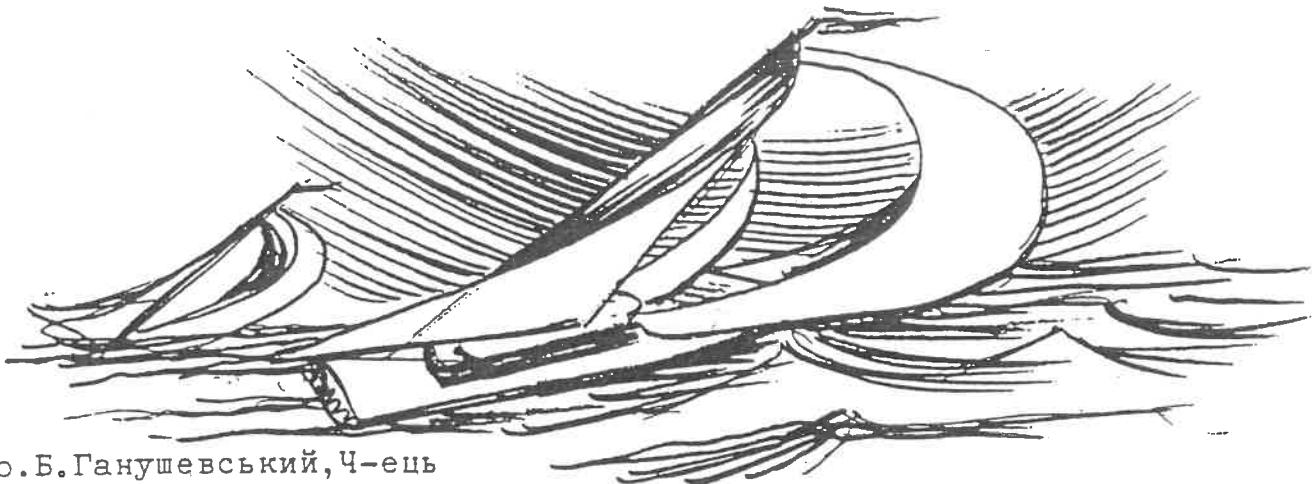
Коли в Мирі одного року настав великий голод, св. Миколай ревно просив Бога про поміч. І на диво, у далекій Сицилії одному торговцеві збіжжям являється в сні св. Миколай і дає йому добрий грошевий завдаток та замовляє корабель збіжжя для голодуючих у Мирі. Пробудившись, побожний купець зрозумів, що це Боже повеління, наладував корабель збіжжям, приплів до Мира й тут св. Миколай закупив усе збіжжя для голодуючих.

У Львові під замковою горою стоїть стара церква св. Миколая. Одного дня до тієї церкви зайшов малий учень, став перед іконою св. Миколи й заляявся гарячими слізами. Йому тяжко йшла наука, хоч він був пильний і постійно сидів над книжкою. Св. Чудотворець вислухав гарячої молитви учня й зронив краплину роси небесної потіхи в серце хлопця. Учень щасливо закінчив школу, а по літах засів у Львові на архієпископському престолі, як відомий митрополит Григорій Яхимович, визначний церковний і народний діяч ХІХ сторіччя.

Багато є також оповідань, переказів і легенд з життя моряків усього світу, яким св. Миколай нераз став у пригоді в часи примітивної мореплавської техніки й корабельного будівництва, що не сприяли безпеці мореплавців у час несамовитих морських бур і негод. Ревні молитви до свого св. Покровителя, віра в Бога й заступництво св. Миколая, почитання його ікони нераз рятували моряків "з дна моря", як говорили наші козаки. За старовинних іконах св. Миколая можна бачити завішений образ св. Миколая на головній шоглі корабля, чи козацької чайки, а довкруги нього держучись останками сил серед лютої бурі клячати моряки й моляться удивлені в образ Чудотворця. Цей образок був одним з кількох образків чуд св. Миколая в віночку, що був зображеній довкола на іконі св. Миколая і неначу був вінком слави св. Божого Угодника. Він з любов'ю й вирозумінням споглядав з-під сивих брів, оцей Святий у архієрейських ризах. Ці ікони глибоко врізуvalisя в пам'ять дітей і юнацтва й були одним із найкращих засобів виховання в християнському дусі цілих генерацій.

Чому наш український нарід так гаряче почитає св. Миколая? Бо св. Микола був зразком таких чеснот, що є основними в нашому народі. Пламенна любов до Бога й близького, щедрість, шире співчуття й милосердя, радість із допомоги потребуючим, глибокий альтруїзм, всеготовість на саможертву, почуття чести, обов'язковості й дозвіря до Бога й людей, любов до свого народу й його св. Церкви й рідних традицій та ще багато інших чеснот, що становлять характер українця.

Чи ж не на таких самих чеснотах побудована пластова ідеологія? Не диво, що наш морський Пласт пішов за старими козацькими традиціями й переданнями моряків усіх націй і прийняв св. Миколая Мирлікійського Чудотворця за свого святого Патрона й Заступника перед Богом.—

о.Б.Ганушевський,Ч-ець

ВПЛИВ МОРЯ НА ХАРАКТЕР

Коли в своїх мандрах зупинитесь в якомусь портовому місті західної Європи, зайдіть навідатись до якоїсь моряцької родини. Думаю, що зустрінете крім прихильного привітання, ще й цей образ, що над заголовком. Він певно прикрашуватиме головну стіну вітальні кімнати й раменами Господнього Хреста /що на ньому повис загадкою /благословитиме домашнє вогнище старовинного моряцького роду. Побачивши цей чарівний образ, ви певно захочете розпитати про його символічне значіння. Тоді сивоволоса дружина старого морського вовка й заразом мати морських вовченят, або ж ії дочка з вдумчими дитячими очима розкаже вам, що це ніяка легенда, ні людська видумка, а справжня дійсність. І почнуть вам розказувати про те, як по заході сонця розбився на морі корабель і почали люди потрапати. В передсмертному хаосі підносили вони руки до Бога й зміливування благали. Але судно тріщало під ударами хвиль і розпавшись на куски, поволі поринало. Мореплавці рештками сил держалися, хто чого вхопився. Здавалося, що прийдеться пропасти, бо сіленілі руки не держались якслід, тіло хололо й у вічі морякам востаннє заглянула хижка смерть. Та мореплавці нетратили надії на Божу поміч, і ця віра, що ніколи не покидає характерної душі, їх врятувала. Ось бо виринув на блакиті неба проміністий хрест і підкріпив віру моряків на спасення. За світлом хреста виришила з порту рятунковий каравелла, що врятувала бодрих мандрівників.

Хай це і легенда, але ж зродилась вона в душах побожних, пройнятих вірою і любов'ю морських людей. Ті праведні душі зберегли по своєму святість цього надхненого переказу і він виховує цілі покоління народів, що йм Бог призначив жити над морем - з моря. Ця питома морякові побожність подібна зовсім до побожності літуна, який теж промірює безкраї шляхи своїм апаратом. І ця саме глибока віра моряцької душі є притаманною рисою характеру моряка, рисою, що ії безнастанним зусиллям вирізьбила тверда боротьба з водою стихією і кожночасна загроза життя.

Бо ж шляхетна боротьба зі стихією тільки позитивно впливає на виховання духа й гарячості тіла. Тому моряки є найкращими борцями коли покличе їх батьківщина постояти за права і свободу зі збросю в руці.

Море це та неприборканана ніколи стихія, що викорінює лінівство, сентиментальність і розманіження, гартує волю і витривалість, чарує романтикою, але й заставляє реально сприймати життя. Моряк усе готовий до чину. Своїй безнастанній готовості й чуйності завдячує він часто щасливий вихід з безвихідної, здавалось би ситуації. Моряк, це тип життєрадісної людини, що виконавши свої станові обов'язки з

найбільшою докладністю, без журної з дитячою простодушністю, сприймає усі радощі життя. Забуває про них теж, коли те саме життя заставляє його стати до борту, щоб солідарно з товаришами того ж судна, вислухати наказу своєго капітана перед важкою і небезпечною мандрівкою. Тоді моряк почуває на собі весь тягар відповідальності за життя і майно соток людей, що знаходяться на покладі. Він тоді розуміє, що мусить насторожити чуйність і напнати всі сили волі та виказатися знанням, яке добув впродовж соток миль мандрівки по хіткій і таємній, зрадливій і хитрій стихії океану. Моряк знає, що мусить тому бути метким і проворним і сто разів хитрішим за воду.

Моряцька служба проте зовсім не вимушена і моряк ніколи не зраджує ознак страху, обави. Його становий обов'язок навчив його бути володарем ревучих хвиль, а рабство таке чуже йому як високогірському орлові.

На морі людина почувається зовсім свободною, не зв'язаною тісними кордонами ані рухом великоміських вулиць. Тому теж народи, що живуть над морем, носять у своїй крові непереможне бажання жити все й всюди вільним життям та не коритись ніякій тиранії, розуміючи заразом, що значить зберігати закон і повинуватись владі своєї держави.

Тому то й праця моряка, рухи і вся поведінка незвичайно свободна й заразом коректна. Найкращі джентельмени, це морські старшини, що всюди втішаються глибокими симпатіями і сяють приміром мужні своєго судна.

Моряк, це син волі, дитина буйного вітру, що несеться по безмежних просторах, граючись з білогривими хвильами. Обличчя моряка все усміхнене і погідне, що на ньому рівночасно відбувається певність своєї сили й готовість в кожному менті нести допомогу.

Зовсім несправедливо вкралося погане переконання, що моряк це тип безхарактерної людини, легкодушного гуляки, що не має нічого спільногого з етикою й естетикою. В загальному, це тільки малий відсоток, що находитися і серед найкращих гуртів. Ми ж маємо за завдання схарактеризувати серед моряків найкращих, а серед морських пластунів державних націй - пересічний тип. Бо хоч який тепер здеморалізований світ, що в ньому в подавляючій кількості живе наскрізь егоцентрична людина, що позбулася гуманності і альтруїзму: "моряцька супільність" - залишилась тією, що колись. Бо ж коли ще й тепер топиться корабель, останнім рятується залога й капітан корабля, якщо ще є на те засоби й час. Тому й пластун перед вступленням у морський пластовий улад складає присягу на повсякчасну готовість рятувати життя других, не оглядаючись на небезпеку власного життя.

Моряк це тип здисциплінованого до останніх меж карного й зовсім відданого справі й проводові мужчина. Він знає, що байдужий до всього, анархістичний морський гультай, це не людина на службі своєї батьківщини, але морський розбішака, який при першій краї спробі його карності, готов зрадити дружбу й збунтувавши таких же як він товаришів, счинить бунт, у якому часто у власній крові купається капітан. Тому й приймається у ряди морських пластунів тільки випробуваних у карності й замилувані до послуху - юнаків. Знання, здров'я, спосібності й проче йде аж у слід за цим, що перше в Пласті та якому наймення характер.

Тому - юні друзі - змагайте поки час до досконалости своїх

щоб висмикнути бур'ян, дати ріст доброму зелу, виполюйте хабазя
злих прикмет душі. На місці по хибах засівайте, зрощуйте й у би-
ло закріплюйте чесноти, яким на ім'я: три головні пластові обов'яз-
ки й пластовий закон. Кожна людина має безліч хиб і недостач, але
цінною тільки таких і беремо за приклад свого життя, які борять-
ся за хрустальний характер. Вони ще в своїй молодості виповіли бо-
ротьбу своїм хибам і ведуть її переможно аж до смерті. Найважча
боротьба зі своїм власним "я", але переможець його це герой, якого
буття називається безсмертям. Чи не манить тебе, друже, ця найваж-
ча боротьба? Чи не ти, пластуне, покликаний до неї, щоб здобувши
перемогу, бути приміром свого окруження і високо держати прапор
юнацької моралі й чести? Пласт - цвіт і краса нації і заразом її світле
майбутнє.

Тому гартуй свого духа й стали вою в боротьбі зі злом своєго
власного "я", щоб ти міг реалізувати клич кандидата морського
пластуна:

Ти напевно хотів би знати цей клич, бо ж ти хотів би бути
повновартісним членом Братерства Найкращих. Цей клич, це : "Вчи-
ся перемагати сьогодні - завтра напевно переможеш!"

Переможеш і перемагатимеш у кожному менті всі барикади, які
ставитиме Тобі Твоя вроджена схильність до злого й Твоє, часто не-
найкраще довкілля за станком Твоєї праці чи на дозвіллі. Маючи
зброю викувану самим тобою, Ти внівець обернеш ці застави, що стоять
на шляху до величної мети Твого життя до досконалості Твого ха-
рактеру.

УКРАЇНСЬКІ МОРЯ

ЧОРНЕ ТА ОЗІВСЬКЕ МОРЯ У ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТИ

Значіння Чорного і Озівського моря у історичному аспекті
Значіння його тепер
Значіння на будуче

В давній-давнині, ще в часах прайсторичних Чорне, а частинно Озівське море було місцем поселення грецьких торговельних кольоній, через які на наші землі діставалася їхня висока культура та цивілізаційні осяги. Був це перший контакт з культурним на ті часи світом – світом класичної Греції. Опісля продовжували ці зв'язки Понтійська держава /Босфорська/, римські колонії та держави Малої Азії.

Часи історичні застають Україну великою й сильною державою, що майже всеціло володіє над Чорним і Озівським морем. В ті часи – Чорне море – це "Руське" море під владою київських князів, а побережжя Озівського моря, Кавказу і Крим творять сильне українське тмутороканське князівство, яке завзято оборонялося перед нападами степовиків: Печенігів, Половців і Татар. Там рівно ж скоріше прийнялося християнство а разом із ним і культурне надбання сучасної Візантії, спадкоємці колишньої культури Греції. Але упадок київської держави в часах поділу її на окремі князівства був причиною втрати нашого доступу до моря, що з часом причинило і упадок могутньої княжої держави.

Від тепер /XIII ст./ приходить час володіння Татарами нашим узбережжям, який триває аж до 1783 року. Наслідки цього періоду для України були дуже важкі, бо ж ціла південна Україна стала пусткою а північні укр. землі терпіли знищенння. Наші предки, захоплені Татарами чи їхніми опікунами Турками, заповнювали азійські торговиці невільниками.

В тому часі українські землі були під владою Литви, а опісля Польщі, але від них наші предки не одержали оборони й охорони. І тому такий стан був причиною, що на винишенні південній україні з'явилися наші воїни-козаки, що першим кличем мали бо-

ротьбу з бісурменами, себто з Татарами й Турками. Початково були це лише оборонні дії – опісля перейдено до атаки. Від тепер /XV, XVI/ дрожать зі страху загарбники нашого побережжя а на Чорному морі свободно гуляють козацькі чайки, що несподіваними насоками турбують мир у столиці Туреччини Істамбулі.

Від часів гетьмана Б.Хмельницького /1648/ починається новий етап у взаєминах з Татарами, устійнюються кордони між двома державами, а разом з цим приходить і злагіднення ворожнечі між двома державами. Час від часу Татари й Турки є військовими й політичними союзниками Козацької Держави. Але з'упадком козацької держави Росія, яка щораз більший має вплив на Україні, – починає свою оfenзиву за здобуття Чорного моря і прагне заволодіти Босфором, щоби мати вільну дорогу на Середземне море.

В часі тої боротьби /XVIII-XIX/ українське козацтво /Чорноморці/ було рішаючим чинником, що прискорив перемогу над Татарами. Це дуже добре розуміла Росія, яка з тих козацьких частин зробила охоронні відділи здобутих теренів. Ось так під чужими прапорами українське козацтво відвоювало побережжя Чорного і Озівського моря та перетворилося на перших поселенців тих теренів /Причорноморя, Озівщини, Кубаньшини/. Під їхньою охороною, крок за кроком поступав український плуг, що перемінював колись "Дики поля", степову Україну на урожайні лани. Українські поселенці по пів тисячній перерві знову повернулися на свої землі.

В початках XX століття південна частина українських земель так над Чорним, як також над Озівським морем бере активну участь у нашему національно-політичному житті, а їхня увага звернена на опанування моря і його побережжя. І не диво, що воно так було, бо ж традиції "Вільного козацтва-Чорноморців" найживішими були якраз там. І росте національна свідомість у пристанях, у моряків Чорноморської флоти, дарма, що під прапорами Росії.

І коли прийшов рік 1917-1918 – то застав вже тих, що у догідний момент перебрали владу над Чорним морем, що допомогли українським військам оволодіти флотою в дні 29 квітня 1918 р.

А коли знова прийшли важкі часи й Україна опинилася тимчасом під владою Червоної Москви – то наші земляки ввійшли у всі сектори життя і праці над Чорним і Озівським морем – неначе чекаючи на повторення подій з 1918 року місяця квітня. Сьогодня нам не вільно замовчувати того, що всі осяги і розвиток, який приписує собі Радянська влада – це осяги мешканців Причорномор'я.

Наші історики, а зокрема ідеологи новітнього українства погоджуються в тому, що підставою майбутності України є її опертя на Чорному морі, що забезпечують її і самостійність і могутність як також господарчу самовистарчальність. Одна четверта частина української етнографічної території лежить над морем й тому гді уявити собі Україну без моря і всіх тих чинників, що є зв'язані з тим – бо ж тоді для України пропадає одна четверта її частина.

ЧОРНЕ МОРЕ В УКР. ЛІТЕРАТУРІ

Дуже важливим чинником у житті людини є здобування знання й досвіду. Найкращим дорадником являється "добра книжка - лектура" й тому часто мірилом людини є якість і скількість прочитаних із застановою книжок.

Нинішня цивілізація й культура не може обійтися без книжки, бо ж там є зібрані всі досягнення людських поколінь, там є переданий досвід найкращих.

Рівно ж наше пластиування було б дуже убогим, якщо б ми не доповняли його пластовою літературою, так вишкільними матеріями, як також споминами, нарисами, віршами чи оповіданнями.

Те саме відноситься і до ділянки морського пластиування й тому нам треба шукати за лектурою з морською тематикою. Морська тематика дуже сильно розвинулася у тих народів, що жили над морем, що володіли морями. Але також й наша українська література не занедбала морської тематики.

Короткий нарис "Чорне море" в українській літературі.

а/. Давня українська література: Період писаної української літератури попереджує українська народня творчість, яка возвивалася і в часи християнства на Україні. Власне в цій народній творчості, а особливо в її епічній тематиці, знайшла своє відзеркалення кольонізація українським народом причорноморських земель. Чорне море згадується в колядках з епічною тематикою, а також в тих билинах, які змальовують експансію українського народу на південь в Грецію /Візантію/ і Болгарію. Наприм. билина про Олега. Писана література, за малесенькими віймками, мала суто релігійний характер, так, що в ній не відбилися такі теми, як чорноморські походи, чи згадки про море в чисто мистецькому аспекті - натомість наші княжі літописи про це згадують.

В пізніших часах про Чорне море згадують козацькі думи й літописи. окрему згадку подає франц.інж.Г.Л. де Боплан "Опис люду України" - описуючи похід козаків на Чорне море.

б/. У відродженій українській літературі /нова доба/ можна б згадати І.Котляревського. Правда - він не згадує безпосередньо Чорного моря, але, коли зважити, що його "Енеїда" - це трактат, то і всі згадки про море - треба віднести до Українського Чорного моря.

Належне місце знайшло собі Чорне море у творчості генія українського слова - Тараса Шевченка: "Іван Пілкова", "Гамалія". Іван Нечуй-Левицький пише повість: "Над Чорним морем".

в/. Найбільше співців своїх має Чорне море в найновішій українській літературі. Про Чорне море пишуть: Юрій Яновський: "Майстер корабля" - повість,- Олена Кисілевська: "Листи з над Чорного моря". Поети: Олекса Влизько, Богдан Кравців, та інші.

Крім того майже всі наші письменники, а зокрема поети часто використовували морську тематику у своїх творах, хоча не мусіло відноситися до Чорного моря.

Для доповнення цієї статті поручається прочитати одиноку досі спробу розвідки на тему "мариністики" /морської тематики/ в українській літературі, яку опрацював Леонід Полтава під назвою: "Тема Чорного моря в українській поезії 1920-1930/ "Свобода" чч.227 і 228 з дня 25 і 26 листопада 1958 р./.

УКРАЇНА І ЇЇ МОРЯ

Наше чужомовне довкілля не є якслід поінформоване про справи України. Велику трудність справляє тут те, що видавані тут енциклопедії, шкільні підручники, окремі книжки, статті у журналах і щоденній пресі, як також пропаганда Червоної Москви, по дають такі інформації, що годі з ними погодитися. Причина лежить в тому, що Україна була колись під владою царської Росії, а тепер Червоної. Одні й другі хочуть переконати світ, що Україна - це частина Росії, що всі осяги - це заслуга росіян. Щоби переконати чужинців - треба в першу чергу використати чужомовну літературу, а передусім самому добре вивчити основні знання про Україну.

Отже, треба нам протиставити такі поняття: Україна - це не частина Росії, а окремий край із своїми питоменностями. Україна - це не лише землі над Дніпром - але на цілому просторі української етнографічної території. Україна - це не щасливий, розквітаючий у добробуті край під опікою Москви, а використовуваний і винищуваний теперішнім окупантом.

Дуже часто стрічаємо такі поняття про південну Україну: Південна Росія чи півд.східна частина європейської території СРСР.

Рівно ж назовництво місцевостей є подаване у формі російській. Те саме відноситься і до назв кораблів, фабрик і т.п.

Останньо Червона Росія чванить своїми великими осягами в розбудові морського побережжя, транспорту, каналів, а в сучасній частині чорноморських степів будовою сітки каналів для напоювання степів. Це осяг і праця українського населення, а не російської бюрократії.

Сьогодні побережжя Криму /Ялта/ і Кавказу /Сочі/ це важливі курортні і туристичні місцевості, з яких усунено якінебудь сліди того, що це українська етнографічна територія.

Ще одна проблема перед нами. Для туристів із Америки, для дипломатів та інших відвідувачів, як конгресмени, представники стейтів, торговельних установ чи навіть наукових установ - справа національності не є суттєва - вони привикли уточнювати національну принадливість з державною. Отже, не звертається уваги на те, що в т.зв. Росії або СРСР є поневолені нації які у всіх ділянках різняться від своїх окупантів.

Море завжди притягало увагу мистців, поетів і письменни-

ків, які його розмальовували, осліпували та описували. Таким є і наше море. Його краса приваблювала не лише українців – але рівно ж чужинців: Росіян, Поляків, а також Греків, Французів і Англійців, не згадуючи тут про Румунів, Болгар, Турків і кавказькі народи, що були безпосередніми мешканцями Причорноморя.

Українське Причорномор'я це сільсько-господарчі терени українського степового чорнозему і тим самим головні міста – порти – це осередки вивозу харчових продуктів. Розвинена там харчево-консервна промисловість, як також рибна. Побережжя Озівського моря, крім того є важливим осередком важкої промисловості /Донбас-Керч/. Крим, побережжя Кавказу і взагалі Чорного моря – це терени виробу вин /також шампанського/ плекання овочів, годівля овець, виріб самоосадної солі, а Сиваш це дуже важливий осередок ресурсів для хемічної промисловості. Крим і Кавказ – це курортні і туристичні осередки.

БІГ УЗБЕРЕЖЖЯ ТА ВЛАСТИВОСТІ ЧОРНОГО Й ОЗІВСЬКОГО МОРЯ

На побережжі Чорного моря живе багато народів, але найбільшу частину займають українці, які замешкують північну частину побережжя від Добруджі /гирла Дунаю/ аж по Сочі. По південній стороні живуть Турки. Від заходу є Румуни і Болгари, а від сходу Вірмени й Грузини. Українське побережжя, а частинно румунське і турецьке в околицях Босфору є низиною, решта це височинно-скалисті.

Узбережжя Чорного моря на українській етнографічній території є рівнинною низиною, крім узбіччя Кримських гір та Кавказу. Глибочінь Чорного моря, зокрема у т.зв. "Одеській затоці" і північній /Крим/, яка тягнеться від Варни до Криму є мала /до 50 м./.

Обмілин й островів майже нема, за винятком острова Зміїнного та прибережних, утворених внаслідок розмивання узбережжих піщаних кіс, таких як: Березань, Довгий, Джарилгач і інші.

Заток і гавань /бухт/ майже нема, натомість є великі відкриті лимани: Дніпра, Дністра, Кундука. Замкнені лимани: Куяльник, Хаджибей, довгі піщані коси і пересили Тендер.

Гирло ріки Дунаю, яка впадає до моря дельтою та околиця зв. "Добруджою" багниста. Від Дунаю до Дністра берег мало розчленований, низький, одноманітний. Від гирла Дністра до Дніпровського лиману берег стає стрімкий – хоча побережжя є низиною. Цей рід побережжя називаємо "кліфовим". Брак заток заступають тут річкові лимани.

Від Дніпровського лиману до Каркінітської затоки берег дуже низький, плоский, з великою кількістю піщаних наносів, які утворюють тут численні коси. Маємо тут між косами плитководні гавані /затоки/: Ягорлицька, Тендрівська, Джарилгацька, Перекопська та інші.

У межах Криму берег, що прилягає до Каркінітської затоки низький, плоский, мало розчленований. Від півдня, де до Чорного моря підходять відноги Кримських гір, підвищується, стає різноманітним, із стрімкими скелястими берегами, виступами. Далі берег знову стає низьким і плоским, особливо на керченському півострові. На таманському півострові берег низький, а даліше у підніжжя Кавказу стає він високим і скелистим.

Побережжя Озівського моря низинне, а від сторони Сиваша і Кубані болотнисте. Для узбережжя характерні довгі, вузькі пішані коси, що ледве виступають над поверхнею води з численними прісноводними озерями. Найбільшими косами, крім Арбатської є Федотова, Обиточна, Бердянська.

На півн.заході знаходиться мілководна затока Сиваш /Гниле море/, що утворилася внаслідок опускання північної частини півострова Криму. Сиваш відокремлюється від Озівського моря пішаною Арбатською стрілкою. Середня глибина Сиваша дуже плитка, около 1 м.

Властивості Чорного моря:

Величина Чорного моря: 423.000 кв.км.

Найбільша довжина 980 км., ширина 530 км /найменша 270/, середня глибина 1271, а найбільша 2245 м. Через протоку Босфор /ширина 0.5 - 3.7 км/ і Дарданелі сполучається із Середземним морем.

Властивості: Наявність різних рухів /течій/ води.

Солоність 17-18% /зазвага: на тисячу/.

Вода від 200 м і глибша наасичена сірководнем. Органічного життя там нема, є там анаеробні бактерії, які можуть існувати без кисню.

Температура зимою 6-8, а літом 21-22. Півн.зах. частина моря біля берегів Чорноморської низини вкривається тонкою кригою /на 1 міс./.

Клімат назагал лагідний т.зв. "чорноморський".

Пізною осінню і зимою маємо бурі.

Видовий склад тваринного і рослинного світу небагатий /881 видів - Середземне море має около 6.000/.

Багато є червоних водоростей - "філофори", сировина для добування йоду у півн.зах.частині. Є около 180 видів риб, але промислове значення мають: бички, скумбрія, кефаль, оселедці.

У межах Чорного й Озівського моря спостерігаємо масові пересування /міграція/ риб, що пояснюється відмінами у пасовищних умовах, солоності і температурі. На початку літа ідуть риби в Озівське море, восени повертаються. Рибний вилов у Чорному морі проводиться біля берегів, але він у загальному є 5-6 разів менший, як в Озівському морі і Керченській протоці.

Властивості Озівського моря:

Величина Озівського моря 37,6 кв.км.

Найбільша довжина 360 км, найбільша ширина 176 км.

Озівське море - це неначе мілководна затока Чорного моря, сполучена з ним вузькою протокою Керч, якої ширина є від 4-13 км.

Властивості: Дуже мілке /до 13 м/, а рівень води зазнає значних коливань, залежно від вітрів і припливу річкової води.

Для великих морських суден прорито морський канал до гирла Дону і до Маріупольського /Жданівського/ порту.

ЧОРНЕ МОРЕ

А. ДЕЩО ПРО ОКЕАНОЛОГІЮ

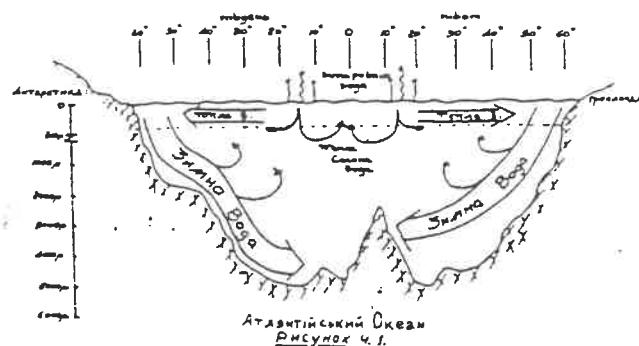
Ціла енергія атмосферичних та океанських рухів, як узагалі енергія потрібна для життя, з'язана з промінюванням сонця. Сонце прямо огріває землю та океани, а земля та океани в другу чергу (хоч цей процес важливіший) випромінюють тепло в атмосферу. Ми знаємо, що на земній кулі існує рівновага між енергією, що під землею дістає від сонця, та енергією, що під землею тратить в атмосфері. Коли б цієї рівноваги не було, тоді були б біля рівника місця, що ставали б щораз гарячіші, а біля бігунів були б такі місця, що були б щораз зимнішими.

Науковці обраховують, що у просторі від 38° півдня до 38° півночі земна куля упродовж року абсорбує тепло, а від 38° півдня до 90° півдня та від 38° півночі до 90° півночі земля тратить тепло. Рівновагу температури поміж цими двома смугами природа утримує двома засобами: вітрами та морськими течіями.

Атмосфера нагрівається у першу чергу зі споду. Тому, що океани покривають 70% земної кулі, більшість атмосферичного нагрівання відбувається над водою. Тепле повітря підноситься тому, що воно легше, а на його місце пливе холодніше. Так починається звичайне атмосферичне круження. Однак ці повітряні струми не лише переносять тепло із півдня на північ, але теж "пхають" або "тягнуть" із собою горішні шари океану і цим викликають горішнє океанське круження.

Глибоке океанське круження спирається на зasadі подібній як атмосферичне круження. Існує, однак, одна велика різниця: найтеплішою є поверхня води. Щоб почалося океанічне круження льдовиків, зимна вода мусить спадати вниз, і це діється у підполярних околицях, коло Гренландії та Антарктики, де процес замороження льдовиків викликає творення зимної, густої води. Температура цієї води є -2.1° Ц., але вона не замерзає, бо сіль знижує температуру замороження. Ця зимна вода поволі спадає на дно океанів, а її течії покривають дно всіх океанів на 2,000 метрів від дна. Хоча це круження дуже повільне, воно може тривати 1,000 до 2,000 років, заки дана частина води знову виплине на поверхню океану (дивись рисунок ч. 1).

У круженні води в океанах відіграє роль ще один процес, який робить воду на поверхні тяжкою та дозволяє її спадати шніз, — а саме випаровування води. Горішні шари води випаровують, але сіль залишається. Вода через те стає густішою і важчою та спадає в глибину до рівня іншої води тієї густоти, яка звичайно є у глибині менше 500 метрів. Цей процес важливий в околицях, де є міцне сонячне проміню-

вання та сильні постійні вітри, як напр., на Середземному морі. Це море зовсім замкнене, а припливи і відпливи обмежені вузькими протоками. Тому води Середземного моря мають майже однакову температуру та солоність від поверхні до дна (14° Ц. — 3.8%).

Солоність і температура води — це дві характеристичні фізичні ціхи, на яких спирається ідентифікація типічних морських вод та обрахунок їхньої густоти. Чим більше солона та зимна вода, тим вона густіша та глибше спадає від. Солоність — це міра не тільки кількості соли, гле також усіх мінералів та інших елементів.

Густота води [гр/см³]
(Атмосферичне тиснення на рівні моря)

S.S.	Температура — Цельсія						
	0	5	10	15	20	25	30
0	0.99987	1.00000	0.99973	0.99913	0.99813	0.99707	0.99587
5	1.00397	0401	1.00387	1.00101	1.00207	1.00086	09943
10	0801	0798	0758	0634	0585	0461	1.00314
15	1204	1181	1144	1067	0904	0836	0686
20	1.01606	1.01585	1.01531	1.01449	1.01341	1.01210	1.01057
25	2008	1980	1920	1832	1720	1585	1429
30	2410	2374	2308	2215	2099	1960	1801
35	2813	2770	2697	2600	2479	2337	2176
40	1.03216	1.03166	1.03088	1.02955	1.02860	1.02715	1.02551

Чорноморська вода $S = (\text{солоність}) \times 100 = \%$
Середземноморська вода

Коли беремо на увагу глибокі чи поверхневі течії, мусимо пам'ятати, що їй дуже малі зміни або різниці в температурі, солоності чи густоті води спричиняють водні рухи та круження. Тому хоч різниця між солоністю води Атлантического океану (3.6%) і води Середземного моря (3.8%) не виглядає велика (0.2%) — на ділі вона дуже велика. Сильна верхня течія від Атлантику до Середземного моря і спідня течія від Середземного моря до Атлантику через протоку Гібралтару є доказом енергії, яка є у малих змінах, якщо вони оперують на дуже великому океанському просторі.

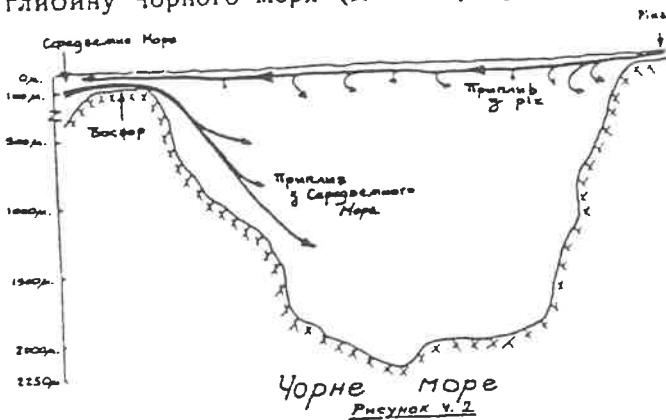
У часі другої світової війни німецькі підводні човни перепливали із Середземного моря до Атлантику без моторів, тому що швидкість і сила спідньої течії була така, що не треба було мотору.

Треба пам'ятати, що тільки 200 горішніх метрів океану є під впливом вітру. Решта океанського водообміну (понад 90%) є наслідком різниць у густоті води.

Б. ДЕШО ПРО ГІДРОГРАФІЮ ЧОРНОГО МОРЯ

Вода, що пливе з ріки, має солоність лише на 0.5%, і якщо вона температурою близька до якої вона впливає, її густота морської води, до якої вона впливає, буде менша та вона легша від морської води. Це не лише значить, що ця вода залишиться на поверхні моря, але також, що менше буде мішання вод. До Чорного моря впливає багато великих рік, м. і. Дунай та Дніпро. Цей великий діаплів разом із щедрим дощем спричинює дуже низьку солоність Чорного моря (1.8%).

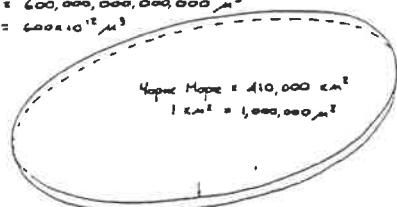
Чорне море мусить мати відплів — інакше підносишись би постійно рівень води. Цей відплів є можливий тільки через протоку Босфор, яка з'єднує Середземне море із Чорним морем. Глибина Босфору в порівнянні із Чорним морем дуже мала (100 м.). Верхня течія від Чорного моря до Середземного має солоність 1.8% і пливе із швидкістю 1-2 м/сек. Спідня течія пливе від Середземного моря до Чорного моря із швидкістю 0.5 м/сек., і має солоність 3.8%. Дуже солона вода Середземного моря спадає у глибину Чорного моря (дивись рисунок ч. 2).

Як узяти та порівняти масу або об'єм припліву соленої води в Чорне море з об'ємом цілого моря, — тоді щойно можемо зрозуміти та оцінити, чому глибока вода у Чорному морі так поволі змінюється та чому це море має проблему творення сірководня нижче 200 м. Ця проблема дуже важлива для Чорного моря, але щоб її зрозуміти, треба перевести певні підставові обрахунки. Насамперед нам треба знати, як довго триває, зоки вода, що впливала із Середземного моря, знову випливє на поверхню. На основі обрахунку науковців пересічний приплів є 200 км³ на рік або 6,000 м³ на секунду.

Треба пам'ятати, що океан чи Чорне море не мають вигляду подібного до миски чи ванни, а радше до плоскої тарілки. Тож об'єм води в кубічних метрах (м³) обчислений на підставі поверхні Чорного моря (приблизно 400,000 км²) та його пересічної глибини (1,500 метрів). Ми

$$\begin{aligned} \text{Об'єм Чорного моря} &= \\ &= (410,000 \text{ км}^2) \times (1,000,000 \text{ м}^2/\text{км}^2) \times (1500 \text{ м}) \\ &= 600,000,000,000 \text{ м}^3 \\ &= 600 \times 10^{12} \text{ м}^3 \end{aligned}$$

Глибина = 1500 м.
Схематичний обріз Чорного моря
Рисунок ч. 3

мусимо перемінити км² на м² і множити через 1.000.000 м²/км² (дивись рисунок ч. 3). Щоб устійнити, як довго триває повна виміна води в Чорному морі, треба перевести такий обрахунок:

$$\begin{aligned} \text{вік води} &= \frac{\text{об'єм води Чорного моря (м}^3\text{)}}{\text{об'єм припліваючої води м}^3/\text{сек.}} \\ &= \frac{600 \times 10^{12} \text{ м}^3}{6 \times 10^3 \text{ м}^3/\text{секунду}} \\ &= 100 \times 10^9 \text{ секунди.} \end{aligned}$$

Коли візьмемо на увагу, що 1 рік має приблизно 30 мільйонів секунд, то тоді зможемо обрахувати вік води в Чорному морі (від часу її припліву до часу її цілковитого відпліву):

$$\begin{aligned} \text{вік води} &= \frac{100 \times 10^9 \text{ секунди}}{30 \times 10^6 \text{ секунди на рік}} \\ &= 33 \times 10^3 \text{ років} = \\ &= 3.300 \text{ років.} \end{aligned}$$

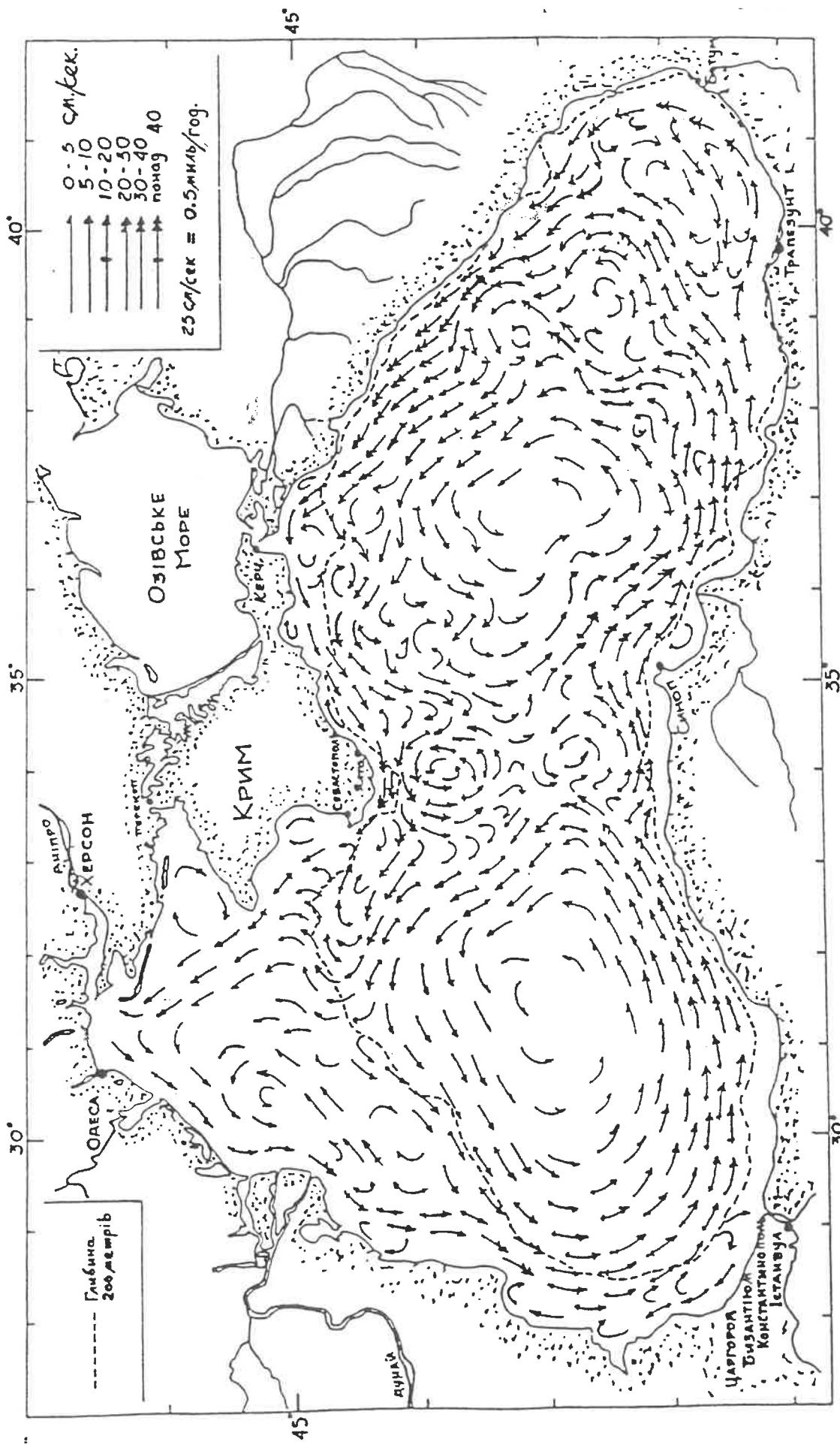
З питанням незвично повільного водокруження у Чорному морі тісно в'язеться проблема присутності кисні у воді.

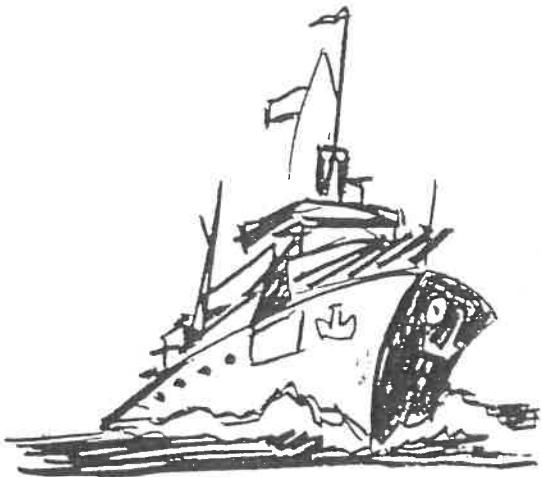
Кожна маса води, що колись була в контакті з атмосферою, має розпущені у собі кисень, який морські тварини зуживають для свого життя. Коли вода довго не є в контакті з атмосферою так, як саме є в Чорному морі глибше ніж 200 метрів, тоді ввесь кисень зужитий та немає можливості утримати органічного життя. Без кисні розклад мертвих органічних тварин чи рослин не може відбуватися нормально тому, що бактерії потребують кисні, щоб злучити його з розкладаними органічними молекулами. Замість кисні бактерії уживають сірки, витягають її з води та творять сірководень (газ і плин). Сірководень, що має відомий запах гнилих яєць, є трійливий для органічного життя. Тому, коли часом приходить забурення горішньої води Чорного моря (з причини довгих сильних вітрів чи землетрусу), глибші води з високою концентрацією сірководня випливають на верх і забивають ціле морське життя.

Однак з другого боку саме тому, що Чорне море глибоке і багате у сірчані води, це дає можливість великих мінеральних та олівніх запасів на його дні.

Ст. пл. Зенон Стаків, ЧМ
Нью-Йорк, США

Циркуляція ПОВЕРХНІХ ШАР: Липень, СЕРПЕНЬ, ВЕРЕСЕНЬ ЧОРНЕ МОРЕ

ПОЧАТОК Г РОЗВІЙ ~~~~ ~~~~~ ПЛАВБИ ~~

Історія розвитку човнів, щодо розділів їх конструкції, є тісно зв'язана з історією людства й опанування морських просторів.

Аж до часу відкриття нових континентів людям вистачали їхні човни для прибережної плавби. Врешті люди переконалися, що земля є округла й існують ще інші, далеко багаті континенти, оточенні величими просторами води. Людство приступило до будови більших суден,

які були безпечніші для довгої, небезпечної плавби. І врешті, коли час став відігравати важну роль у світовій торгівлі, патропові судна заступили вітрильники, в повітрі літають літаки, які мають ще точніший курс, як морські судна.

Життя людини на воді

Початки людського життя на воді оповіті густою мріякою старовини. Ще в часі, коли людська мова й одяг були на примітивному ступені розвитку, вже людина вживала грубі колоди, як засіб плавати по воді; пізніше в цих пнях почала випалювати заглиблення, або зв'язувати кілька разом в пліт /дарабу/. Одного разу пралюдина помітила, що, стоячи на своєму примітивному човні її ніби підганяє вітер. Вона розіп'яла на човні шкіру й помітила, що почала плисти ще скоріше. Так відкрито вітрило. Веслуючи в своєму човні, людина помітила ще одну функцію весла, а саме, що ним можна надати човну бажаний напрям. Потім весло було прикріплено в задній частині човна й названо його стерном. Врешті людина прикріпила постійне вітрило й остаточно розпрощалась з веслами. Хоч в давніх часах, людина не посідала такого знання, як на сьогоднішній день, але можна сказати, що плавба тих часів не дуже відрізнялась від сучасної. Мореплавець мусів завжди звертати увагу на глибину води, на пригідний напрямок вітру, припливи й інші природні явища. Будівельний матеріял, який був тоді до диспозиції, обмежував величину і форму. Якщо б ми мали можливість побачити сьогодні ту річечку чи ставок, на якому був спущений перший човен, то мусіли б признати, що він був цілком досконалій.

Перші човни

Приглянемося ближче до примітивних засобів плавби; деякі з них ще й по сьогодні не вийшли з вжитку людини. Зверніть увагу, як вони побудовані, й побачите, що вони нам ясно відзеркалюють образ оточення того племени людей, які його побудували.

Можемо собі пояснити, чого каяк ескімосів є зверху цілком закритий, а матеріял - шкіра. Рис.ч.3. Чому перший човен в Ін-

Рис.ч.3

Рис.ч.4

дії є сплетений з тростини й має форму кошика? /Рис.ч.4./

Чому човни полінезійських островів мають збоку прив'язану в'язку очерету, чи кори, для більшої стійкості? /Рис.ч.5/. Чому кеню індіян є легке і зроблене з кори? /Рис. ч.6/.

Рівночасно з розвитком цивілізації човен починає служити й до інших цілей: торгівля, війна і т.д. Людина починає ставити більші вимоги: скорість, розмір, виряд, здібність оборони й нападу.

У Греції і в Римі зустрічаємо судна з веслами й рівночасно з вітрилами. Їх воєнні судна бу-

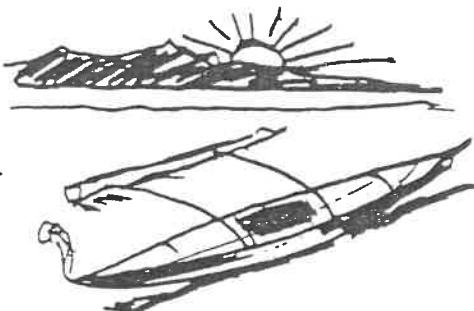

Рис.ч.5.

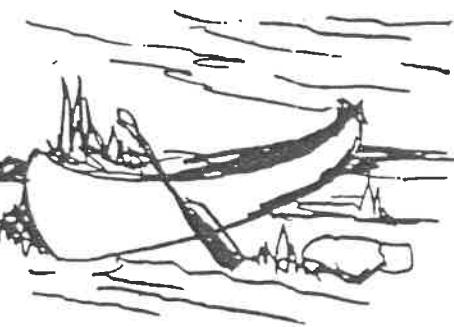

Рис.ч.6

ли обладнані особливими надбудовами: тарани, для розбивання ворожих кораблів, охоронні стіни для бійців і т.д. Іхні торговельні човни заїзджали все далі й далі від рідних берегів і зробили Рим і Грецію могутніми державами, як знаємо з історії.

ПЛАСТУН РОМАН ШУХЕВИЧ

Народжений у галицькому містечку Краковець, яворівського повіту, Роман Шухевич від дитячих років виявляв велике зацікавлення і захоплення «водяною стихією». Веслування, плавання, ковзани на замерзлій річці — це перші спорти, які Роман Шухевич залюбки вправляв і яким залишився вірний аж до років вищих студій. Молодим хлопцем проходить Шух свою першу пробу рятівництва, коли з-під криги на річці Буг вирятовує з нараженням власного життя дитину і за це платить піврічною важкою недугою.

Середню школу відбуває Роман Шухевич у т.зв. Філії Академічної Гімназії у Львові і там бере вже активну участь у праці Пласти та відбуває зі своїм юнацьким гуртком довгі мандрівки в літку та взимку в околиці Львова, щоб пізнати їх добре — уже тоді думаючи про майбутні можливості війни та здобуття Львова для України.

Гімназійні та перші роки вищих студій на львівському університеті посвячує Р. Шухевич поза науковою зокрема музиці та спортом. У 1922 р. організує пластовий спортивний гурток "Ясний Тризуб", бере активну участь у праці гімназійного футбольного клубу "Русалка", а відтак засновує разом з іншими українськими спортсменами відомий Карпатський Лешатарський Клуб.

Грає не лише у футбол, але і кошівку, і відбиванку, та в 1923 р. в Запорозьких Іграх установлює український рекорд у бігу через перешкоди на 400 метрів, як також установлює рекорд у своєму улюблениму плаванні на віддалі 100 метрів.

В лешатарських змаганнях 1933 р. здобуває перше місце в бігу сеньйорів. У цьому році він веде на відомих тоді у Галичині Запорозьких Іграх дефіляду всіх спортсменів на площі Сокол-Бгтька у Львові. Тодішні змагуни були свідомі того, що Роман Шухевич найкращий з-поміж них, зразок спортсмена-пластуна, що вмів з усміхом приймати програну та із завзяттям боротися за кращі осяги.

Але без ушаги на це всебічне зацікавлення спортами Шух ніколи не забував про свій улюблений водний спорт, і тому посвячує йому у своїй праці у Пласти найбільшу увагу. Це було і причиною, що Шух був одним із першої вісімки стадших пластунів, які створили на почат-

Генерал Тарас Чупринка (Роман Шухевич)
головний командир

Української Повстанської Армії

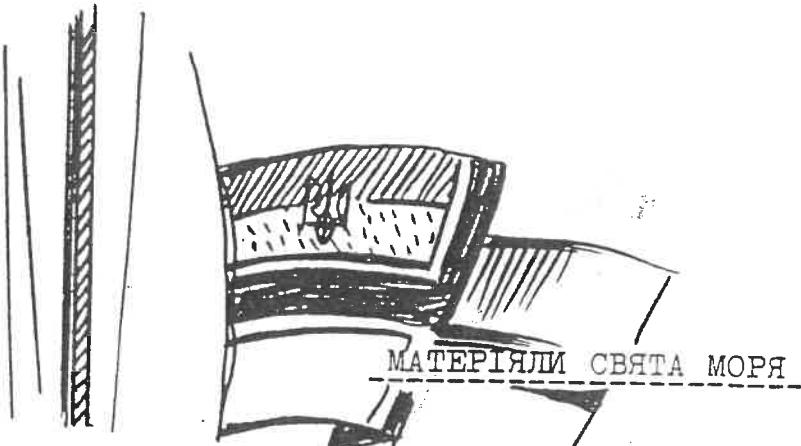
ку 1927 року гурток УСП "Чорноморці", який переорганізувався олісля в 10-тий курінь УСП-ів "Чорноморці". Саме даючи почин до спеціального зацікавлення водними спортами серед пластунів, Шух організує вишкільні водні табори, пропливає човнами всі важливіші річки Західної України, і старається зашепити своїм молодим пластовим друзям зацікавлення традиціями українського Чорного Моря та плекати їх серед пластової молоді. Ніякий задум, ніякий почин і ніяка діяльність у курені УСП-ів "Чорноморці" не відбувалися в тому часі без участі Романа Шухевича.

Життєрадісний, дружній, ініціативний і повний молодечого пориву та сил Шух віддавав себе цілком пластовій діяльності. Усюди, де діяльність вимагала найбільшого зусилля, він брав на себе завдання і в моментах зневіри підтримував інших на дусі та був завжди ширим другом у хвилинах радощів і смутків.

У Пласти навчився Шухевич того, чого воякові найбільше треба, а саме — слухати. Його курінні друзі згадують, що бувши рядовим членом "Чорноморців", Шух виконував усі накази, ніколи не пропускав пластових зайняття чи обов'язків без виправдання, брав участь у всіх працях, маршах, змаганнях. Пізніша дія Романа Шухевича, як головного командира УПА, дала йому можливість наказувати зі зрозумінням, як треба виконати кожний наказ.

Ці довгі роки широго і повного пластування дали майбутньому підпільному діячеві та головному командирові УПА ту підставу, на якій розвинувся характер цієї непересічної людини із усіма її цінностями: сталевою волею, безмежною жертовністю, замілуванням до ладу, організаційним хистом і життєрадістю та вірою в остаточну перемогу добра над злом.

(За "Молодим Життям" чч. 102-103
з лютого 1953 р.)

РЕФЕРАТ НА СВЯТКУВАННЯ РІЧНИЦІ ПІДНЕСЕННЯ ПРАПОРА НА УДФ.

"Великі народи стають великими і дійсно незалежними з тією миттю, як підбивають собі море".

Дмитро Донцов.

Історія дає нам багато яскравих прикладів, як розвивалися, росли і міцнішали одні народи, хиріли, занепадали, вироджувалися інші. Перші могутніли, поширювали свої землі, багатішали - ставали панівними націями, другі слабшли, збувались своєї землі, біднішали - ставали поневоленими націями, а часом і зовсім гинули.

Рішали про життя чи смерть нації передусім її духові прикмети та здоровий культ фізичної сили.

Народи, що плекали в собі такі чесноти, як відвага, хоробрість, дисципліна, замилування до небезпеки, погорда до вигоди багатств - уміли не тільки збудувати собі державу, що є природнім виявом зорганізованого життя кожної здоровової нації, але й потрапили ту державу оборонити від ворогів, утримати, закріпити, а той накинути свою волю іншим народам. Народи ж, яких "чеснотами" ставали боягуство, страх перед небезпекою, любов до вигоди та спокою і нехіть до зброї та військового ремесла - не тільки не осягали своєї державності, але попадали під владу інших народів, корилися їй і таким чином були засуджені на довговіковий сон, або й смерть. Держави перших - панівних націй - могутніли, держави других, якщо поставали - падали.

А тим чинником, що сприяв виявові здорових сил сильних націй, пособляв зростанню та могутності їх держав, завжди було і є - море.

"Море - пише ідеолог нового українського покоління Дмитро Донцов - це вихід з рідного загумінку, море це злет у незнане, велике море - це те, що не має меж, це поле попису для сильних і великих рас."

Томуто у давнину, як і в новіші часи аж по сьогоднішній день, змагають великі народи і ті, що ними хочуть бути, до того, щоб приборкати море та опанувати його береги. Бо посідання моря має велике значення для політичної, державної, господарської, культурної та виховної могутності нації, бо море утриває незалежність народам, які вміють його загнузати.

Потяг до моря завжди товаришить потягові до незалежності"
/Д.Донцов/.

Та нінашо не згадується всі ті згадані користі з моря, коли нація не матиме ким і чим опанувати своїх вод. Тому то кожна держава, яка хоче бути паном моря та своєї майбутності - мусить мати належно розбудовану та пристосовану до вимог часу - так воєнну, як і торговельну - флоту^{*} гідроавіацію /воєнно-морське летунство/ і добре уладжені власні порти.

Море - це зв'язок з цілим світом. Морем проходить обмін культурними цінностями. Морем відбуваються найбільші перевози товарів. Море виховує цілу клясу моряків - людей підприємливих, відважних, що не бояться смерті, бо морська служба небезпечна і під час війни, як і під час миру. Завдяки морю постали й багатіли такі держави, як стародавня Греція, Рим, Єгипет. Лише морю завдячують свою могутність та багатство Англія і США.

З цього погляду Україна має всі дані бути великою державою. Південь її обмиває наше Чорне море - Козацьке море, де ми мусимо панувати. Маємо довге побережжя Чорного моря, що тягнеться від гирла Дунаю через кримський півостров до порту Туапсе на чорноморському побережжі Кавказу з рядом добрих портів, з яких головним воєнним, найбільшим на Чорному морі, портом є Севастопіль. До цього доходить побережжя Озівського моря і відхід української держави через нашу Кубань на Каспійське море з нашим портом Серебряківським. Наші воєнно-морські традиції зв'язані не тільки з Чорним морем, але теж і з Каспійським. Обидва ці моря входили в засяг заинтересувань української держави княжих і козацьких часів, як також в часи визвольних змагань 1917-20 рр.

Постання нашої воєнної флоти сягає до перших часів формування нашої державності. Воєнний корабель княжих часів був великий, що містив з 40 людей; був вироблений з одного пня дерево, мав керму, щогли та вітрила, але головною рушійною силою були весла. Наші перші походи на Крим, у Малу Азію, Візантію, на Каспій відбувалися, як подає український літопис у IX-X в. Відомі походи в 909-910 рр. - 15 кораблів, в 907 р. - 200, а 913-500 кораблів. Кораблі на Каспій ішли або Волгою або Дніром, а з Дону перетягали їх сушою "волоком" до долішньої Волги. Відомий похід за Ярослава Мудрого Припяттю на мазовшан. У 1034 р. відомий похід князя Володимира Мономаха на Візантію.

Першу вістку про козацьку воєнну флоту маємо з 1492-го р. /напад на татарський корабель під Тягинею/. Українська козацька флота розвинулась у 16-тому віці. Козацькі човни /чайки/ були на 20 м. задовжки, 3-4 м. завширшки, 2,5 м. завглибшки. Кіль і ребра були з липового або вербового пня, а на них набивали дошки. На човнах були щогли з вітрилами та дві керми. Човен мав 20-30 гребців, 50-70 людей залоги, т.зв. "водяних козаків", і

-----

* Досі передрукований перший розділ з книжки "За Українське Море" В.Інгульця, даліше продовження статті "З історії УДФ", кап.лейт.С.Д.Шрамченка.

4-6 легких гармат. Швидкість чайки досягала 15 км/год.

Відомі походи козаків на Очаків /1645 р./, Козлів /1567р./ Килію /1602 і 1605 рр./, Царгород /1615 р./, Варну /1606 р./, Білгород /1606 р./, Кафу /1614р./, Синоп і Трапезунт /1615 р./, гирло Дунаю /1609-1613 рр./. Розквіт українських морських походів - Варна /1620 р./, Царгород /1620 і тисячашістсотдвадцятьчетвертого року тричі/ малоазійське побережжя /1625 р./. Однак тоді польський уряд, що боявся був війни з Туреччиною, вибудував Кодак /1635 р./ і кількасот козаків перевів під командуванням от. Голки на Балтичче море на боротьбу із Шведами. Після 1638 року запорозькі козаки беруть участь у морських походах донських козаків.

Союз гетьмана Богдана Хмельницького з Кримом сприяв розвитку нашої флоти і щойно в часи боротьби з турками й татарами за гетьманів Брюховецького та Самойловича почалась її віднова. Гетьман Іван Мазепа допоміг запорожцям у 1696/97 рр. збудувати 70 морських човнів, щоб ними запорожці випраєлися на побережжя Криму.

Після зруйнування Січі запорожці не покидають воєнно-морського ремесла, але їх походи відбуваються тільки з наказу московського уряду, що використовує запорожців при творенні своєї флоти /1787, 1796 рр./. Відомі походи отамана Антона Головатого на турків /1787 р. Андіжан і Яселін, 1788 р. Бендери, 1790 р. Кілія та 1796 р. на Персію/ в часи, коли йому підлягала вся каспійська воєнна флотилія. У 1828 р. 2-гий Дунайський Запорожський Полк повнить бойову службу на кораблях дунайської флотилії.

За царської Росії маємо згадки про колишню українську державну флоту в назвах деяких кораблів царської флоти /"Гайдамака", "Запорожець", "Кубанець", "Україна", "Кубань", "Київ"/. З дозволом царської Росії в російській чорноморській флоті зразу оживає українська традиція. У березні 1917 р. постала Чорноморська Генеральна Рада, де провід взяли українці-старшини та матроси чорноморської флоти, які були в українській тайній організації "Кобзар", що існувала вже з 1905-го року. Під впливом цієї Чорноморської Генеральної Ради частина кораблів чорноморської флоти піднесла український прапор і до листопада 1917 р. цей прапор маяв на щоглах половини чорноморської флоти. На Каспії існувала - Українська Рада Каспійської Флотилії, на Балтицькому морі - Український Революційний Штаб Балтицької Флотилії, а на Амурі - Українська Рада Амурської Флотилії. Крім цього ще існувала Українська Рада Флотилії Північно-льодового Океану та Українська Рада Сибірської Флотилії у Владивостоці /Зелений Клин/.

23. грудня 1917 р. створено при Центральній Раді в Києві Українське Центральне Секретарство /пізніше Морське Міністерство/ Наказом Морського Міністерства з 13. березня 1918 року, дано закон про Українську Державну Флоту, ухвалений Центральною Радою ще 14. січня 1918 р., як "тимчасовий закон про флоту УНР", та про перебрання українською державною владою всієї чорноморської воєнної та торговельної флоти.

В частині першій цього історичного закону знаходимо таке: Точка 1. "Російська Чорноморська Флота, воєнна і транспортова проголошується флотою Української Народної Республіки і виконує обов'язки оходони побережжя і торгівлі на Чорному морі і

Озівському морі" Точка 4: "Українська Народня Республіка переймає на себе усі зобов'язання російського уряду щодо чорноморської флоти і щодо утримання флоти та портів". Точка 5: "З часу проголошення цього закону всі воєнні і торговельні кораблі на Чорному й Озівському морі підносять український прапор".

Цей закон, надзвичайної важливи для того часу, у своїй першій частині стверджував той стан речей, який вже був фактично в Чорноморській флоті та наче лише вводив у правні рамки те, що вже було зроблене на місцях, на кораблях Чорноморської флоти і в морських фортецях, завдяки ініціативі та праці передусім національно-свідомих моряків і нижчих старшин.

20. квітня полковник Болбочан із своїми Запорожцями поперед німців прорвав фронт червоних банд на Перекопі і 22. квітня захопив ст. Джанкой, 25. Симферополь, а Гордіїнківський кінний полк з'явився вже того самого дня в Бахчисараї. В Севастополі команди обох дреднавтів "Воля" та "Катерина Велика" рішили вибрati єдине командування флотою, і щоб це командування наказало піднести всій українській флоті український прапор, виконуючи закон-наказ Центральної Ради; якби хто не послухав адмірала, то його примусять 10-дюмовими гарматами дреднавтів.

Це було 29. квітня 1918 р. Був чудовий день. Севастопільський рейд вилискував, як зеркало. О год. 16/4. пополудні/ флягманський корабель Чорноморської флоти, лінійний корабель "Юрій Побідоносець", з наказу комandanта флоти підніс сигнал:

"Флоті піднести український прапор!"

Опали червоні плахти. На більшості кораблів почулась команда "стати до борту". На цю команду, по-старому, як це було в боєвій Чорноморській Флоті, ще на розხектаній революцією, стали моряки вздовж борту, обличчями до середини корабля. "На прапор і гюйс - струнко!". "Український прапор піднести!"

І під сурму і свист підстаршин-моряків злетів угору український прапор.

"Розійтись!" Разом з командою заграли сурмачі. На цілій великій флоті Чорного моря залопотіли в повітрі великі синьо-жовті полотнища. Для історії української флоти цей день 29. квітня 1918 року, коли о год. 16. ціла Українська флота виявила свою приналежність до батьківщини, став найвидатнішим днем української державної флоти і Святом Українського Моря.

Склад української державної флоти був тоді такий: 8 лінійних кораблів /в тому два велетні-дреднавти по 23 тисячі тонн кожний/, 4 крейсери /кружляки/, 6 авіоматок /до 50 літаків/, 27 ескадрових міноносців /в тому 13 великих по 1000-1300 тонн/, 17 підводних човнів, 5 канонірських човнів на чолі з канонірським човном "Запорожець", 6 мінних загородників, кілька дивізій сторожевих швидких катерів, травлерів, ціла транспортова флотилія під командою контрадмінарала Володимира Шрамченка і кораблі окремого призначення з лінійним кораблем "Св. Юрій Побідоносець" /11 тисяч тонн/ на чолі під прапором контрадмінарала Михайла Остроградського-Апостола. В будові у Миколаєві були: лінійний корабель, велетень-дреднавт "Соборна Україна" /27 тисяч тонн/, 4 крей-

сери - "Гетьман Богдан Хмельницький" /тепер "Червона Україна"/ "Гетьман Петро Дорошенко", "Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний" і "Тарас Шевченко", 12 ескадрових міноносців /"Київ", "Львів", "Чигирин", "Батурин", "Гетьман Іван Виговський", "Іван Сірко", "Пилип Орлик", "Мартин Небаба", "Кость Гордієнко", "Іван Підкова", "Петро Могила" і "Іван Котляревський"/, 8 підводних човнів і матка підводних човнів "Дніпро", 13 канонірських човнів і величезний плавучий док на 30 тисяч тонн.

30-го квітня 1918 р. німці обсадили частину укр.державної флоти. 18.чесвня 1918 р. большевики затопили один великий корабель дреднавт "Катерина Велика", 20 ескадрових міноносців і низку інших бойових одиниць. В жовтні 1918 р. німці остаточно повернули Укр.Державну Фльоту Україні. Пізніш її знишила Антанта, що частину нашої флоти пошкодила вибухами в машинах, більшу частину підводних човнів затопила, частину флоти вивів генерал Врангель на чолі з лінійним кораблем-дреднавтом "Воля" до Бізерти /північна Африка/, де вона з часом була продана французами на злом, а частина є тепер у складі большевицької чорноморської флоти.

На суходолі Українська Державна Фльота мала морську піхоту, що в 1919 р. складалася з дивізії морської піхоти /під командою капітана З-тьої ранги Михайла Білінського/, куди входив "І-ший Гуцульський Полк Морської Піхоти" /Коломия, а пізніше Броди/ і "2-гий Полк Морської Піхоти" /Кам'янець Подільський/, крім цього ще морський полк, який складався переважно з матросів і підстаршин-українців кол.австро-угорської флоти, що йо-го зформовано в Коломії /початок у Вінниці на Поділлі/. В 1920 році зформовано "Дніпровський Фльотський Півекіпаж". що мав на фронті бронепотяг "Чорноморець" і мав обсадити в Києві "Українську Дніпровську Воєнну Фльотилію".

Українська Державна Фльота має свій прапор, що з 1917 року був уведений для флоти та всього Морського Відомства і він є українським військовим прапором. Також була введена ціла низка українських державних прапорів для найвищих державних мужів і державних установ.

Ось так призадумавшись над історичними фактами в минулому насувається актуальне питання: А як на сьогодні? Чи були б спрощені можні ми сьогодні заволодіти Чорноморською фльотою із зміною відносин на Сході Європи, як її правні господарі?

Відповідь на це питання ясна: При допомозі наших добрих союзників та сподіваній свідомості більшості залог бойових одиниць Чорноморської флоти в сучасну пору, які стануть проти воїнів Чорногорської флоти в додідний момент, ми спроможні заволодіти Чорноморською фльотою, хоч після важких операцій вона може бути зовсім здесяткованою.

Справою великої ваги є те, що совєтська фльота не спроможна замкнути якомунебудь противникові шляху у Чорне море, бо Дарданеллі й Босфор перебувають в руках турків. Совєтська фльота не розпоряджає гідними уваги бойовими надводними одиницями, та не могли б протиставитись у відкритому бою на повному морі на вітві такій флоті, як та, що перевела маневри у східній частині Середземного моря під проводом американського адмірала Роберта

Б. Карні. До завдань цієї флоти належить між іншим оборона Кипру та південно турецького побережжя з ключовою стацією Адана. З Адани будується тепер залізничний шлях і автостраду до Ерзеруму - бази евент. кавказьких операцій проти СССР.

Але й тут варт застановитись: Советська флота розпоряджається добрими, навіть дуже добрими підводними човнами наймодерніших конструкцій. Їхнє число незнане. Ліддер Гарт оцінює кількість усіх човнів на рік 1951 на 250 на всіх советських морях. Їх тепер більше. Скільки з того загального числа перебуває на Чорному морі? Це залежить від значення, якого цьому морю надають большевики - і альянти. Це значення - щораз більше, і воно не самітне: воно получене із значенням цілої південно-західної Азії, Близького й Середнього Сходу. Треба думати, що на Чорному морі стаціонує близько третини советських підводних човнів, а це дало б поважну кількість 100 бойових, високовартісних одиниць. Тихий океан і Північне море потребують тієї ж зброї - одинокої зброї, що ії СССР може успішно протиставити морським потугам своїх майбутніх противників. Бо сам він не має багато кораблів, та й ті є в більшості немодерні. В 2-ій світовій війні советська флота майже не пробувала брати участі в якихнебудь акціях. "Сили" Румунії і Болгарії на морі - майже рівні нулеві. Отже, є небезпека тільки від підводних човнів.

Числові дані про советську флоту на Чорному морі опубліковані в журналі "Перемога", ч. 1., говорять про два лінійні кораблі по 23 тисячі брутто-регистрових тонн, "Севастополь" та кол.італійський "Джуліо Чезаре", озброєні гарматами 305 мм., два крейсери типу "Кіров" по 9 тисяч б.р.т. з гарматами по 180 мм., один крейсер - кол.італійський "д'Аоста", 8 середніх винищувачів типу "Громкий", 10 легких винищувачів по 900 тонн, 60 малих міноловів та 80 штурмових човнів /катерів/. До цього треба додати лінкор "Жданов" /modернізований тип колишнього "Маратіа"/, що його командировано на Чорне море та вкінці, вгорі згадані підводні човни, в переважній кількості - нові, заосмотрені в німецький патент "Шнорхель", що вможливлює довге перебування під водою та їзду моторами Дізеля. Жадної авіоматки на Чорному морі немає, і вона непотрібна, бо летовища - біля Миколаєва, Одеси і в Криму для операцій на Чорному морі повністю вистачають.

Коли ж ідеться про стратегічне положення Чорного моря та з його користі для нашої справи, то Чорне море заливає береги не нашого ворога - а нашого потенційного союзника й нішо так сьогодні не кидаеться у вічі, як природній, тривалий і всесілий союз України й Туреччини: гетьман Дорошенко вмів дивитися 200 років наперед! Вільна Україна - це мир над Чорним морем; поневолена Україна - вічна загроза не тільки Туреччині, але й усій Південній Європі, Близькому й Середньому Сходові, цілому світові.

Із зміною відносин на Сході Європи, над Чорним морем становить його справжній власник і господар - Українська Держава. Але тут питання: з якими силами? Практично кажучи: можливо із здесяткованим сьогоднішим станом советської флоти, тобто з нічим.

Свої морські збройні сили, що служитимуть до збереження

шляхів постачання та забезпечення запілля на випадок війни з московським сусідом, а така війна в майбутньому не є виключена, Україна муситиме щойно дозбудувати і творити.
29. квітня 1918 р. Україна була в далеко кращому становищі. Український прапор замаяв на щоглах понад 150 морських бойових одиниць. Це була фльота тричі сильніша, ніж польська в 1939 р., і майже така сильна, як німецька в тому самому році, а як на відносини на Чорному морі, це була потуга. Сьогодні Україна зможе перебрати тільки рештки, бо основне ядро фльоти може загинути в евент. війні, коли її фронтом буде Чорне море.

-.-.-.-.-.-.-.-

Від самого зарання своєї історії український народ змагав до Чорного моря. На цьому морі вирости найкращі бойові кадри Запорізької Січі, на цьому морі писались образи нашої історії княжих, славних часів, над чим морем маяли синьо-жовті прапори у Визвольних змаганнях, і над плесом Чорного моря замають вони знов! Українська нація ніколи моря не лякалась, навпаки, вона по ньому тужила і до нього змагала, до Чорного моря линули її надії у Визвольних Змаганнях, у часах Дорошенка, і ще давніше – так само, як усі українські ріки до нього спливають. Майбутність України – над Чорним морем, і тому з притиском та правом поклоняється йому наші прапори в день великої хвилини:

ВІТАЙ ЧОРНЕ МОРЕ ! ТИ БУЛО І БУДЕШ НАШЕ !

ПІДНЕСЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРАПОРУ НА У.Д.Ф.

/Інсценізація/

Сцена представляє палубу корабля, обведену бортом з линовок у два або три ряди, посередині машт з маштовим приладдям для піднесення прапору. Виходить за повідач і виголошує на пам'ять:

...років тому 29. квітня 1918 року був дуже погідний день. Севастопільський рейд виблискував як дзеркало. На цілій, майже Чорноморській флоті, що зосередилася тоді в Севастополі помітна була якась нервовість, якийсь надзвичайних рух, як на кораблях, так і поміж ними, і в порті. Снувались в різних напрямках катери, моторівки та інші човни. На кораблях повівали різні прапори: українські, червоні, навіть чорні-анаархістичні. Та ось одержано вістку, що частина Запорізької Дивізії під командою полк. Болбочана зайняла вже Симферополь і поперед німців, розбиваючи большевиків, посувавшися в напрямі Севастополя.

Командуючий Чорноморською флотою, що тримав свій прапор на лінійному кораблі "Юрій Побідоносець", наново перебирає владу над флотою. Він наказує піднести український прапор, а хто б не послухав, того примусять гарматами дреднавтів. При допомозі семафору й радіо, за 15 хвилин до год. 4-тій попол. понеслось гасло: "Флоті пришикуватись піднести український прапор!" Всі кораблі "заре-

петували" гасло. За ~~з'я~~ть хвилини до 4-ої з корабля "Юрій Побідоносець" та ~~з~~сіх інших кораблів почувсь давно вже нечуваний наказ ~~вахт~~состо начальника. /В тому моменті входить по-моряцьки одітий старшина, стає під маштом і свише. Вбігають матроси, стаєть на "струнко"/.

Вахт. начальник: Стати до борту!

Матроси: /стають москви до борту плечима, а лицем до машту/

Вахт. начальник: ~~З~~ прапор і гюйс! Струнко!

Матроси: /виструїться і глядять на машт. В тому моменті входить хорунжий з прапором УДФ або національним на руках та двох ~~хорунжих~~/.

Вахт. нач.: Український прапор підняти!

Хорунж.: /причилає прапор до линовки й підносить бистро прапор на машт/

Матроси: /скидають шапки правою рукою, беруть з вимахом у ліву руку й пристягають до лівого бедра відзнакою до переду, потім правою рукою беруть свистки і свищуть. Сурма чрубить: "Ей, вставайте, друзі!", гл.пл.сліваник "В дорогу". Вахтовий начальник віддає тільки салют рукою до козирка. Після піднесення:

Вахт. нач.: "Накрийсь! Розійтись! Продовжувати працю!"

Матроси: /виконують наказ і розходяться до своїх зайнят, за ними вахт. начальник/.

Заповідач: Поспажих зниз червоні прапори, вгору дружньо піднялись і замінили українські прапори. Весело забилися серця свідомих українців, свідків цієї важливої іст.події. Заграли струни. Це Україна віталася із своїм Рідним Морем. Море відіглося, побачивши рідні прапори, яких не бачило вже зі козацьких часів.../Інсценізація може бути і при затрі/.

о-о-о-о

КОРСАК: ІНСЦЕНІЗАЦІЯ 29. КВІТНЯ

Б. Пилипенко С.Л.Ф.

I-ша сцена

На сцені задня частина корабля. /шканци/ лівим ~~боком~~ до публіки. Коло машта дзвінок, годинник, а коло них стоїть, зпершина на шітку і ~~з~~важаний Сергій Крапля. Коло нього вхопивши за шітку, куняє Климко Затріска, а коло ~~з~~важати хропить Пилип Дрібненький. Усі матрохи ~~з~~інійного корабля Юрій Побідоносець. Вихо ~~жть~~ боцман...

Боцман: - Ага, ~~з~~важу вас спіймав! Сергій Крапля!

Крапля: - /Стас ~~не~~ струнко/

Боцман: - Климко Затріска!

Затріска: /стас ~~не~~ струнко/

Боцман: - Пилип Дрібненький!

Дрібн.: - /хропите ~~з~~важи/

Боцман: - Пилип Дрібненький !!!

Дріб. : - /Прокидаєтесь раптовно і встас на струнко/

Боцман: - Ледаші ви, сафандули. Якіх ви матроси? Найгірші ви в залозі. Будете до судного дня пущувати, поки з вас не будуть як слід моряки. До 15-ї години має все бути як зеркало! Ану до роботи! /скоро відходите/.

Дрібненький і Крапля кидаються до роботи... Затріска повторяє деякі речення боцмана...

Пріб.: - Не валяй дурака!

Затр.: - Що за ділко, все пущуй та й пущуй, як на весілля.

Дріб.: - /До гармати/ Виблискуйся голубко, бо боцман не жартує, заскочить знову і нас він закатує.

Крапля: - А ось тобі й поет узявся. Може якби той поет, тай менше хропів, то й може боцман не почувби, а то та...

Затр.: - Гей, хлопці, чого сьогодні стільки руху й прибирання. Що сьогодні має бути?

Крапля: - Ех, ви якби Краплі запитались, то знали б в чому справа.

Дріб.: - Ну, ну, скажи, що знаєш.

Крапля: - Ото ж розсильний мені говорив

II-га сцена. Входить розсильний.

Дріб.: - Ось, і викликав вовка з лісу

Розс.: - Що ви тут баби свекрухи зібралися? Пльоткувати?

Затр.: - Та ось казав нам Сергій, що ти знаєш причину сьогоднішнього руху.

Розс.: - А буде могрич, то скажу.

Затр. і Дріб.: - Кажи! Кажи!

Розс.: - Сьогодні з наказу адмірала я передав по радіо всім кораблям, які є на Чорному морі, щоб з 16-ої год.дня, піднесли Українські Національні Державні Прапори.

Затр. і Дріб.: - /Разом захоплено/ Та невже ж це правда??!

Розс.: - Не будь я Наливайко, що правда.

Дріб.: - Я вже іду до нашої братви на бак /передня частина корабля на ліво від публіки/ і повідомлю всіх... То то будуть тішитись.

III-тя сцена. Відходить Дрібненький і з ним Затріска.

Крапля: -/Сам до себе/Ех, як довідаються наші хлопці, отож будуть раді! То ж ми ще минулого року, без ніякого наказу, майже на всіх кораблях підняли Українські прапори, а тепер по наказу на всіх кораблях!

/ В цей час чути здаля гру на баяні і спів моряків, які надходять з передньої частини корабля з лівого боку від публіки/.

Розс.: - /Весело/ О вже наша братва довідалася - тішиться!

IV-та сцена. На сцену виходить група моряків, і під супровід баяна співають улюблену їх пісню...

Один: - Матросики

Усі: - Славні Чорноморці

Один: - А деж ваші дружини?

Усі: - Наші дружини, в кораблях машини
От вам наші дружини

Один: - Матросики

Усі: - Славні Чорноморці

Один: - А деж ваша сила?

Усі: - Наша сила на маштах вітрила
От вам наша сила

- Один: - Матросики
Усі: - Славні Чорноморці
Один: - А дех ваша слава
Усі: - Наша слава Вкраїнська Держава
- От вам наша слава

Ралтом один вигукує: давайте другої
Інший заспіве другу пісню:

- Один: - Ой сяду я край віконця
Проти ясного сонця
Усі: - Гей, проти ясного сонця
Виглядати Чорноморця
Один: - Чорноморець степом іде
Він сем'ро коней веде
Усі: - Гей, а сам сидить на восьмому
Гей, ще й в жупані голубому
Один: - Став він коні напувати
Пісні, як колись співати
Усі: - Гей стала вода прибувати
Гей, чорноморець поталати
Один: - Чорноморець потапає
Ще й на милую гукає
Усі: - Гей, рятуй, рятуй моя мила
Гей, коли вірно ти любила
Один: - Коли б човен та весельче
Врятувала б тебе серце
Усі: - Гей, колиб човен та весельче
Гей, врятувала б тебе серце.
Вахт.Капля: - /голосно/ Увага башібузуки /популярне морське
слово/

В цей момент розсильний вибив у дзвінок пів четвертої

- Крапля: - Чули яка година?
Гаркуша: - Пів четвертої, щож тут дивного?
Галушка: - /Жартівливо/ То значить, що в четвертій годині татар-
чанка Краплю до побачення.

Усі голосно сміються

- Пилиленко: - Ти не натякай а говори ясно, бо й так уже майже
всі знають, що в четвертій годині на всіх кораблях
мають піднести Українські прапори.
Усі: /Весело/ Хто слава - хто браво !!!

V-та сцена: В той час виходить із правого боку вахтовий началь-
ник /старшина/ кличе розсильного і наказує йому покликати ди-
журного боцмана. Розсильний, віддавши по військовому пошану
вахтовому начальникові, відбігає /на кораблі всі накази ви-
конуються біgom/ на бак і кличе боцмана.

VI-та сцена: Боцман швидким кроком іде до вахтового начальника
і по військовому салютує.

Вахт.нач: - /До боцмана/ Прошу допильнувати, щоб усе на кораблі
приготовлено до підняття Укр.прапору о четвертій годині.

Боцман: - Єсть, пане вахт.начальнику /салютує/.

Відходить боцман скорою ходою і на ходу голосно дає розпорядження, щоб усі моряки передягнулися по святочному і все поготовили до підняття прапора. Усі розбігаються на радошах, один дълого передігає, кожен спішиться, щоб скоріше було все готове. В цей же час сигнальник /матрос, який знаходиться на мостку - високо і слідкує за рухом кораблів, передає і приймає різні сигнали і повідомляє про все, а також і про яку годину каже вахт. начальникові.

Сигнальн. : - /Голосно/ Пане вахт.начальнику, без 15-ти 4-та година.

Вахт.нач. : - Розсильний ! Повідомити адмірала, що за 15 хвилин 4-та.

Розсильний, відсалютувавши, біжить на задню частину корабля /по правім боці від публіки/. Скоро вертається і рапортует вахт.нач., що адмірала повідомив і на своє місце біgom повертається.

Вахт.нач. : - /Проходжується по кораблі й оглядає чи все в порядку/

Сигнальн. : - Пане вахт.начальнику ! Без 10 хвилин.

Вахт.нач. : - /Голосно/ Горнист грай на збірку!

VII-ма сцена: Горнист трубить, усі біжать і стають в лаву, лицем до публіки. Боцман, вирівнявши лаву, рапортует вахт.нач., що вся команда в зборі.

Вахт.нач. : - /до Боцмана/ Повідомте адмірала.

VIII-ма сцена: Боцман іде й повертається і повідомляє вахт.нач. що адмірала повідомив. В цей час виходять на сцену із задньої частини корабля старшини і стають в один ряд. А зараз за ними виходить і адмірал.

Вахт.нач. : - /Голосно подає команду/ Струнко!!! /і вкінці дещо тихіше додає/ Панове старшини! /і по військовому рапортует адміралові/ Пане адмірале! Залоги на кораблі 800 осіб, нижчих чинів і 45 старшин. Один в шпиталі, три в лазареті і три на березі! Вахт.нач. Кондратенко! /Адмірал дякує і подає руку вахт.нач. і всім старшинам, а потім проходить перед лавою моряків, які стоять на струнко і салютують по військовому, здоровиться з ними словами голосно/:

Адмірал : - Здорові будьте, Чорноморці!

Матроси : - Доброго здоровля пане адмірале!

Адмірала супроводить ввесь час салютуючи вахт.нач.

Сигнальн. : - Пане вахт.нач. без 5 хвилин.

Адмірал : - /до вахт.нач./ Дайте команді на спочинь.

Вахт.нач. : - Спочинь!!!

Адмірал : - Сьогодні, по наказу Українського уряду з Київа, наказую: на всіх кораблях довіреної мені Чорноморської флоти підняти Укр.прапор! Таким чином Чорне море зі всіма його збройними силами, стає на службу, своєму споконвічному господареві Українській Державі.

Слава Україні!!!

Матроси : - Слава! Слава! Слава!

Сигналъ. : - /голосно/ Четверта година!

Адмірал : - /До вахт.нач./ Прошу підняти прапор!

Вахт.нач: - /Голосно/ На прапор і Гюйс!!! Стронко!!!

Всі стають на стронко. Прапороносці в двох виходять з прапором до машту і приготовляють до піднесення і як вже приготували, то один з них кричить: Готово!

Вахт.нач: - /Голосно/ Прапор і Гюйс підняти!!!

В цей час піднімають повільно прапор /аж поки не пропівають нац.Гимн/.

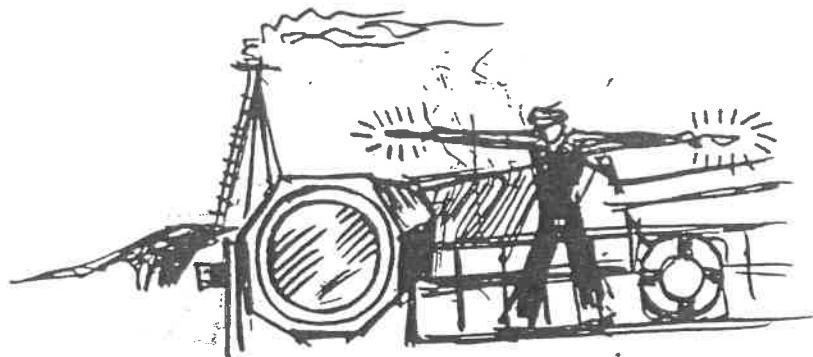
Адмірал: - Державний салют і нац.Гимн!!!

В цей час дають 21 гар.стріл і всі співають нац.Гимн.

-.-.-.-.-.-

Любомир Гевко
ст. пл. Ч-ець

МОРЗЕ

Для нас це тепер цілком звичайна річ, що протягом кількох годин можемо одержати вістку з місцевостей, віддалених від нас на кількасот чи тисяч кілометрів. Це цілковито не дивує нас. Надаючи на пошті депешу, навіть не заставляємося, як це сталося. Так же ж воно має бути. На це є пошта, яплачую гроші, а решта - що мене обходить?

Однаке, ми повинні щонайменше знати, як це сталося, що до такої техніки дійшло, хто то може не одну ніч не доспав, щоб скласти такий дивний апарат, а врешті, що то за штука та- ка цей апарат.

Спершу застановимося над розвитком сигналізації вза-
галі, отже, над тим, як дійшло до таких досягнень, що їх сьо-
годні вважаємо самозрозумілими. Дорога до цього була важка і
довга.

Перші спроби передати вістки скоріше, як це можливе пі-
сланцем, сягають ще у праісторію людства. Спочатку були це
звукові сигнали. Цього способу вживають ще й сьогодні дики
муринські племена, б'ючи кістками або руками в бубни - найчасті-
ше зі спорохнявілих дерев. Вогневі знаки сповістили упадок Трої
на трасі 500 км. за одну ніч.

У середньовіччі загально вживано вогнівок і димових знаків. В цей спосіб, наприклад, рознеслась вістка про знищення еспанської армади 1588 році. Ще й тепер вживають такої сигнализації напівдикі індіанські племена в американських преріях.

Поступ у загальній техніці, головно уліпшення дзеркал і
далековидів, уможливив у 1600 році т.зв. світляну телеграфію.
З нових апаратів цього роду слід згадати геліотроп і геліограф,
що їх уживають у війську та флоті. Далі видумано цілу низку
крилових телеграфів, про які я вже згадував у попередньому чи-
слі "Б.Ч.". Нову епоху в розвитку телеграфії створив винахід
електричного струму. В 1809 році збудував мюнхенський проф.
фон Земмерінг телеграфічний апарат, якого спосіб діяння поля-
гав на хемічній дії електричного струму. В 1819 рці спостеріг-
данський фізик Ерстед, що електричний струм впливає на магнет-
ну стрілку. Цей факт дав привід до будови т.зв. голкового те-
леграфічного апарату.

Розвиток сучасної телеграфії починається з письмового телеграфу, що його винайшов американець Самуел Морзе в 1837 році.

Самуел Морзе народився 27.4.1791 р. в Чарлестон в Америці. З фаху був він, аж дивно, художником-малярем. Під час однієї зі своїх поїздок до Італії 1832 р. дав себе намовити одному фізикові до електричних спроб, бо цікавила його телеграфія. Вже п'ять років пізніше построїв він модель електричного телеграфу, що писав зигзакуваті знаки на ленті паперу. Перший його апарат

складався з малярського штеляжу, де висів маятник з олівцем, що притягав електромагнет. Ленту порушувала машинерія стінного годинника. 1840 року вжив він, заміст зигзагів, системи знаків, що складалися з коротких і довгих рисок, з якої повстала славна "азбука Морзе". Першу лінію з цим апаратом відкрито в 1884 р. між Вашингтоном і Балтіморе /64 км./. В Європі першу цього роду лінію збудовано між Гамбургом і Куксгафен у 1847 році.

В ХІ столітті люди застосовились над скорішим способом телеграфування. Тут вславився Сіменс винаходом т.зв. "скорого телеграфу", що надає з 200 букв на хвилину.

Найmodернішим досягненням телеграфії є т.зв. далекописна машина, що надає приблизно 300 букв на хвилину. Дія її така: в одному місті пишуть на спеціальній далекописній машині-автоматі якусь вістку, в другому, цю вістку така сама машина пише на папір. Так можна робити і навпаки.

Як бачимо, розвиток сигналізації не такий простий, а передусім дуже довгий.

Тепер спинимось докладніше над азбukoю Морзе та її застосуванням. Вона, як один зі способів подавання вістки на віддалу, знайшла також застосування в мореплавстві, хоч степнєво витискають її семафор і радіо.

Першою умовою успішного користування азбukoю Морзе є: бездоганно знати її напам'ять. Щоб легше запам'ятати поодинокі букви, укладено слова, що починаються з даної букви і кожне "о" означає риску, а кожна голосна - крапку.

Вивчатись азбуку Морзе найкраще групами:

<u>перша група</u>		<u>друга група</u>	
т	-	тон	е . ерг
м	--	мороз	i .. Іван
о	-- -	олово	c ... Сагара
х	-- - -	холодочок	г .... гаракірі
"0"	-- - - -	/нуль/ 0	5 ..... /п'ять/ 5
<u>третя група</u>		<u>четверта група</u>	
а	. -	азот	н - . нога
у	.. -	упадок	д - .. долина
ж	... -	Жаб'є село	б - ... бондарівна
4	.... -	/четири/ 4	б - .... /шість/ 6
<u>п'ята група</u>		<u>шоста група</u>	
в	. - -	вітрогон	г - - . гогодзи
ю	.. - -	Юрій Король	з - - .. зозотуха
й	. - - -	йодоформ	ч - - - . чорногора
I	. - - - -	/один/ 1	9 - - - - . /девять/ 9
2	.. - - -	/два/ 2	8 - - - .. /вісім/ 8
3	... - -	/три/ 3	7 - - ... /сім/ 7

<u>сьома група</u>		<u>восьма група</u>	
р . - .	риночка	к - . -	коліно
л . - . .	лімоняда	ь - . . -	ь
п . - - .	поморозки	щ - - . - -	щороку мороз
я . - . -	Ярошенко	ї . - - - -	їж хто голо-
Ф . . - .	філянтропи		ден
є . . - . .	єдність то сила		

Вивчаючись треба насамперед опанувати першу групу і вправляти, укладаючи слова з даних букв, далі перейти до другої групи, монтуючи слова з обидвох груп і т.д.

Азбуку Морзе уживасмо в пластуванні в двох видах:

- 1/ зорова /оптична/ сигналізація,
- 2/ слухова /акустична/ сигналізація

В сигналізаційному гнізді потрібні, як при семафорі:

1. Провідник – надаючи, диктую, відбираючи, записує депешу.
2. Сигналізатор – дає знаки, що їх диктую провідник.
3. Обсерватор – обсервує протилежний пункт. Має далековид.

Практично відбувається це так: Провідник записує депешу на папері /звичайною азбукою/. Далі наказує: заклик! Сигналізатор надає "КА" /-.-./-/- так довго, аж поки станція призначення не відповість "К"/-.-/.

Провідник диктуює, а саме: спершу читає ціле речення, далі ціле слово, потім диктуює кожну букву зокрема /у звичайній абетці/. Сигналізатор сам перекладає їх на Морзе.

Помилка: надати шість крапок і повторити останнє слово.

Не розумію: " " " " " "

Кінець букви: права рука вгору.

Кінець слова: обидві руки вгору.

Кінець речення: круг правою рукою.

Кінець депеші: два круги правою рукою.

Сигналізація оптична

- a/ Двома пропорціями. Права рука вбік означає крапку, обидві руки вбік – риску, /рис. 1 та 2/. Пропорці як до семафору.

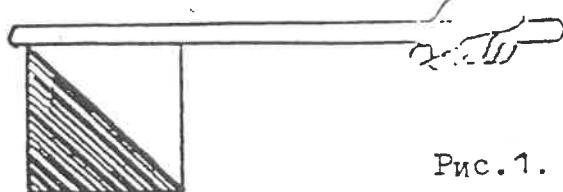

Рис. 1.

б/. Одним пропорціем. Пропорція більший, держак 1 м. і 30 см. довгий.

1/4 круга – крапка, 1/2 круга – риска /рис. 3 і 4/.

в/ Світлом. Лампку завішуємо на грудях. Як довго не сигналізуємо, обидві станції мають світло відкрите; коли ж мають починати, світло гасять. Це означає поставу зasadничу.

Рис. 2.

Рис.3

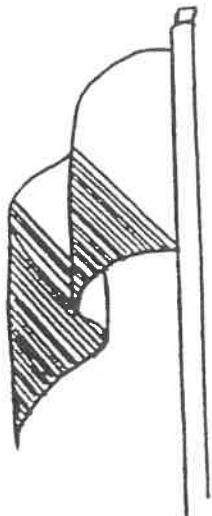
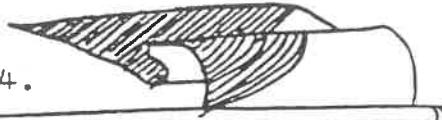

Рис.4.

Кінець слова - довге закриття лямпки

Кінець депеші - зробити коло лямпкою

При кольоровій сигналізації червоне світло означає крапку, зелене - риску. Для інших знаків уживаємо білого світла.

Акустична сигналізація

- а/. Свистком або сиреною. Крапка втрое коротша за риску.
- б/. Вистукування. Крапка - один удар, риска - два дрібні удари, що дуже скоро по собі слідують.
- в/. Сигналізація ключем при допомозі слухавок. Ключа можна легко купити в кожній крамниці з електричним пристроям. З браку такого, можна зробити самому. Слухавки сполучаємо т.зв. "зумером", у висліді чуємо звук, подібно як при сигналізації сиреною.
- г/. Телеграф. Він засновується на електромагнетній дії. Докладніше про це іншим разом.

СЕМАФОР

Тому, що сигналізування азбукою Морзе досить повільне, на морі вживається, звичайно, жававішого способу - семафора. Семафором передається пересічно 30 знаків на хвилину. Донедавна семафором можна було користуватись лише вдень, але тепер у воєнний і торговельний флоті заведено ще й рурки з неоновим світлом, які уможливлюють сигналізацію вночі.

Щось подібне до семафору вживали вже навіть старинні Римляни, але їхній спосіб був багато повільніший і менш практичний. Рівно ж широко приміняли його зв'язкові Наполеона. В 1791 р. француз Кльот Шап, винайшов т.зв. криловий телеграф, що в своєму принципі нічим не відрізнявся від семафору. Він помістив на машті крило, яке в різних положеннях означало різні знаки. Цього телеграфу вживали в 1794 р. між Парижем і Ліль /270 км., 22 станції/. Дещо в іншо-

му виді сконструював цей телеграф у Прусії Пістор. На рухомому машті помістив він три крила. Така телеграфічна лінія існувала в 1832-49 рр. між Берліном і Тріром. Нарешті цілком недавно винайдено сучасний семафор. До вправ вживається двох прапорців /розмір гл.рис.ч.12/. При науці семафору є дуже помічним т.зв. семафоровий годинник. Українського семафору, як такого, немає, але в українському Пласті вживається англійського семафору для передачі складних українських звуків вживаємо слідуючі знаки:

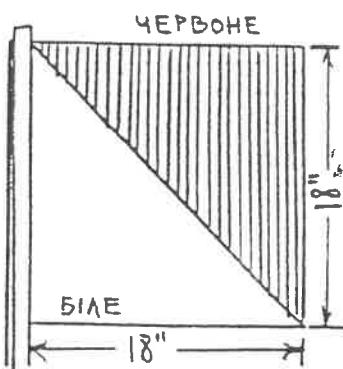
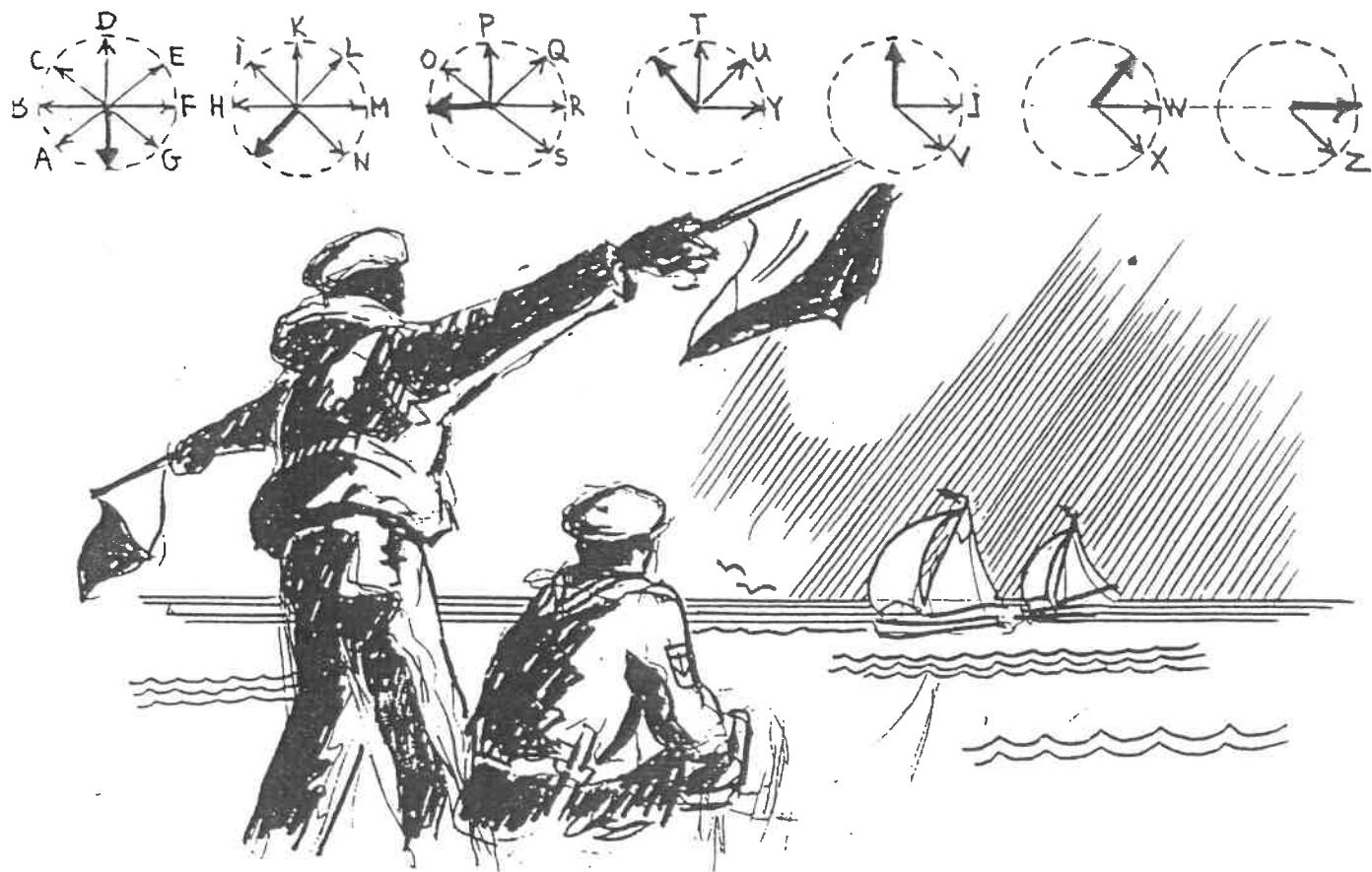

Рис.ч.12.

ї	- j̄i	ш	- sz
й	- j	щ	- szcz
ж	- rz	я	- ja
ч	- cz	ю	- ju
ь - немає /часом вживається /			

На рисунках подаємо умовлені знаки при сигналізації:

1. Заклик /рис.12а/
2. Між сигналами часта перерва.
3. Кінець речення, так, як заклик -раз!
4. Кінець депеші - AP
5. Кінець надавання - VA
6. Помилка або невідчитане, так як заклик
7. Розумію - P
8. Готов! - K
9. Відповідь - NIN

Бо-Ган.
пл.сен. Ч-ець.

РОДИ СУДЕН.

З поняттям морського пластиування тісно пов'язана плавба, без якої немає морського пластиування.

Плавба ділиться на плавбу суднами по морі і плавбу по ріках та озерах. Під морем розуміємо всі океани та моря, що з ними отримані морські протоки, заливи та канали, що личать між собою та по яких можуть ходити морські судна.

Плавба може бути: прибережна, мала, середня і велика. Ці види плавби стосуються до суден від найменших до найбільших, трансокеанічних.

Плавба по озерах та ріках, це плавба невеликими суднами, з каяка чи канойки починаючи, і почесні вітрильні судна і малого тонажу пароплави на більших, залежно від величини й глибини озер, кінчаючи. Це т.зв. мала плавба.

Однаково ж часто буває таке, що на морських шляхах великої плавби уживають теж малих суден, що, як правило, служать тільки прибережній плавбі для рибальства чи спорту.

Мандрівництво на малих суднах безпечне тільки морськими каналами й, можливо, тісними протоками в добру, лагідну погоду.

Беручи до уваги погінну силу суден, ділимо їх на такі групи:

- а/ судна на весла,
- б/ вітоильні судна,
- в/ пароплави /погін парою/
- г/ моторові судна /мотор на допу, електричний, тощо/.

Деякі моторові та вітрильні судна мають подвійну погінну силу: мотор і вітрила. Одна з цих сил - головна, друга - допоміжна. Це для того, щоб їзді зробити швидкою та певнішою. Вживають такого способу на рибальських і спортивних суднах.

Яхти поділяються на три групи: парові яхти з допоміжними вітрилами або без них; вітрильні яхти з допоміжним мотором або без нього.

Якщо мова про призначення і мету суден, то поділяються во-

ни на: торговельні, рибальські, воєнні судна, судна окремого призначення, спортиві судна /розвагові/ і пластові.

Торговельні судна служать до перевозу товарів. Ними відбувається імпорт та експорт товарів. Вони є більшого і меншого типу. Рибальські судна служать до ловлі риб /оселедці, кити/. Воєнні кораблі, що служать для охорони побережжя, до боєвих дій на повному морі, або до спеціальних цілей, поділяються на: боєві - лінійні кораблі, важкі кружляки, легкі кружляки, літаконосці, торпедні човни, підводні човни, скорі вістові човни, мінові загородники і виловлювачі мін, кораблі окремого призначення, супровідні кораблі тощо.

Під час війни ці всі кораблі мусять плисти під своєю воєнною флаговою, іх залога мусить належати до війська і носити відповідні військові однострої.

Судна окремого призначення, що їх побудова застосована до окреслених цілей, виконують окремі завдання: вишкільні, кабльо-клади, льодоломи, поміри глибини, митні, експедиційні.

Спортивні судна, здебільша яхти, служать для водного спорту. Відповідно до родів спорту це можуть бути: перегонові човни, т.зв. регатові на 1-8 пар весел із стерновим: прогулкові човни, як канойки, каяки, туристичні човни тощо.

Отож є теж і яхти: перегонові або туристичні.

В морському пластиуванні користуються суднами різного типу - з каяка та канойки починаючи і, почерез човни різного типу, аж до вітрильників і моторових суден та пароплавів.

Всі судна спортивні та прогулкові діляться на класи: національну та міжнародну. Класи визначаємо за величиною поверхні полотнищ вітрила або за довжиною лінії занурення судна.